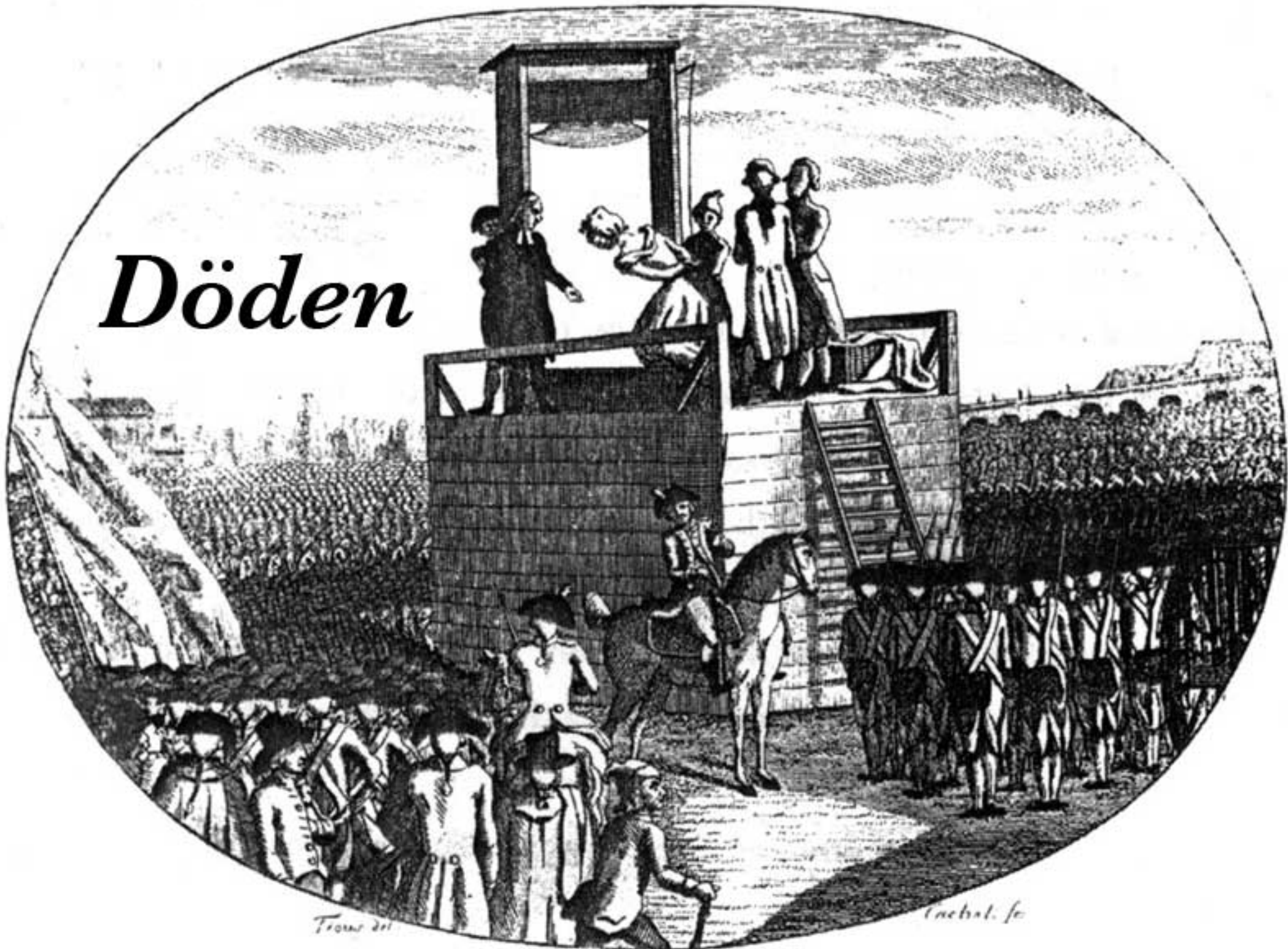

Döden

Tromb del

Castrol. sc

Döden

Tragedi i fem akter av Christian Lanciai.

(september-oktober 1990)

Dramatis Personae:

Konung Ludvig XVI av Frankrike
Drottning Marie Antoinette
deras barn
Greve Gabriel Honoré de Mirabeau
Markis de Lafayette, general
Hertigen av Orléans, "Philippe Égalité"
Hertigen av Liancourt
poeten
kadetten
Jean Paul Marat
Jacques Danton
Camille Desmoulins
Maximilien Robespierre
Doktor Guillotin
Abbé Sieyès
Biskop Talleyrand-Périgord
Joseph Fouché, f.d. jesuit
Greve Axel von Fersen, svensk
Louis Antoine de Saint-Just
Madame Dubarry
Charlotte Corday
President Jean Joseph Mounier
Mercurius de Brézé, rojalist
Antoine Barnave, dito
Thomas Paine, amerikan, girondist
Jean Marie Roland de la Platière
Madame Roland
Duperret
Pétion
Vergniaud
Valazé
Ducos
Lasource
18 andra girondister
Jacques, Joseph, Michel, François, Marianne, enkla parisare
Roederer, chef för konungens livvakt
Jean Baptiste Louvet de Couvray
Gamain, låssmed
snickaren Duplay
hans hustru
Hébert, åklagare
Fouquier-Tinville, åklagare

en kapten för grenadiärerna
tjänarinna hos kungafamiljen i Tempeltornet
deras fångvaktare
Marats tvättgumma
Marie Antoinettes advokat
François Chabot
François René de Chateaubriand, Vicomte
Lavoisier, kemist
Collot d'Herbois
Lazare Nicholas Carnot
Jean Lambert Tallien
en general
en domare
ledamöter av Nationalförsamlingen
medlemmar av Konventet
sansculotter
kvinnor
budbärare
jurymedlemmar
bödlar
samt annat löst folk ur Paris pöbel.

Handlingen beskriver den franska revolutionen från maj 1789 till och med juli 1794,
huvudsakligen i Paris.

Copyright © Christian Lanciai 1990

Döden

Akt I Scen 1. 4 maj 1789. Riksständernas sammankallande.

Man ser åhörarläktaren. Förbi denna drar den högtidliga processionen.

En kunglig estrad längst till höger, var konungen slutligen avslutar processionen.

Framför på golvet samlas ständernas representanter stående.

poeten Nå, men det här är ju festligt!

kadetten Ja, säg inte annat.

poeten Det är en historisk tilldragelse. Aldrig har någonting sådant skett i Frankrike förut.

kadetten Nej, det är början till något nytt och stort.

poeten Måtte det bara också leda till resultat.

kadetten Det är det som är frågan. Vi lär nog få vänta på det. Alla demokratiska förhandlingar under de senaste två åren har ju strandat.

poeten Utom denna.

kadetten Den kommer nog också att stranda. Vem tittar du på?

poeten Den där fule karlen där med apansiktet. Jag har visst sett honom förut.

kadetten Han är hästkarl.

poeten Vad gör han här?

kadetten Han är väl intresserad som alla andra.

poeten Hans intresse för detta politiska skeende verkar vara väl brinnande för en obildad hästkarl. Vet du vad han heter?

kadetten Jean Paul Marat. Jag ser två andra på ett annat ställe som du bör lägga mera märke till.

poeten Vilka då?

kadetten Ser du den store däste där borta?

poeten Han med det platta ansiktet?

kadetten Just han. Det är en arbetslös advokat som håller på att göra sig till president för kordelierernas valdistrikt i Paris. Och bredvid honom ser du ett spirituellt snille med långa krusiga lockar. Han kan skriva, han.

poeten Vem är det?

kadetten Den store heter Danton, Jacques Danton. Den mindre heter Camille Desmoulins.

poeten Nu börjar processionen!

kadetten Titta på den där föraktlige marcipangrisen till konung där längst borta! Han ser ut som om han var fylld med vatten. Att han har kunnat sätta barn till världen är närmast otroligt. Jämför honom med den där vitale jätten greve Mirabeau. Han är Frankrikes verkliga ledare.

poeten Ja, det tror jag också att han kommer att bli.

kadetten Han är det redan. Det är han som fått Necker att bilda denna riksständernas församling med det tredje ståndet representerat av hälften av ledamöterna i stället för en tredjedel.

poeten Vem är den där obetydliga perukstocken i närheten med glasögonen?

kadetten Jo, jag vet vem det är. Han är mycket intelligent. Han kan bli den nya ståndsriksdagens främste idealist. Han är advokat och har talat för ett avskaffande av dödsstraffet. Han har hellre begärt avsked från en offentlig tjänst än varit med om att avkunna dödsstraff. Han heter Maximilien Robespierre.

poeten Han ser sjuk ut.

kadetten Ja, han lär ej ha någon kärlek i kroppen.

poeten Där är doktor Guillotin, han med betänkandet angående strafflagen.

kadetten Ja, det är också ett geni. Han vet mycket om livet och döden och om hur man ska undvika den senare.

poeten Och vem är den där granne adelsmannen?

kadetten Markis de Lafayette. Det är han som varit i Amerika och kämpat för revolutionen där. Han är en kraft lika god som greve Mirabeau. Men betrakta den där kufen bland Paris-advokaterna.

poeten Vad är det med honom?

kadetten Han är faktiskt en präst som hoppat av. Han var abbé vid katedralen i Chartres och hoppade plötsligt av för att ägna sig helt åt politiken. Han är en mycket omsorgsfull teoretiker. Abbé Sieyès heter han.

poeten Han är mera lik en präst fortfarande än den där mallige biskopen där borta.

kadetten Du har rätt. Det är biskopen av Autun, Talleyrand-Périgord. Han har satt falskheten i system och det fullkomligt öppet, i motsats till den där paddliknande gröne jesuiten där nere, en viss Joseph Fouché, som struntat i kyrkan och bildat ett eget system av intriger utanför den.

poeten Här kommer nu hela hovet och ministären.

kadetten Kungen ser glad ut. Men se på drottningens trumpna min. Det sägs att hon redan håller på att bli gråhårig.

poeten Är det sant att hon var inblandad i halsbandsskandalen?

kadetten Det får vi nog inte veta förrän hon är död, om ens då. Åtminstone är allt lögn vad den där vackra förförerskan Jeanne de la Motte påstår. Det är nedrigt att på feigt avstånd från London smutskasta sitt eget lands drottning inför hela nationen, i synnerhet om man verkligen är en Valois, vilket jag tvivlar på att hon är.

poeten Hon är således en bedragerska?

kadetten Fullständigt. (En klick börjar gasta i kör.)
poeten Vad ropar publiken?
kadetten "Vive d'Orléans!" De hyllar hertigen av Orléans. Det är en direkt skymf mot drottningen, för hertigen är hovets fiende.
poeten Stackars drottningen!
kadetten Säg inte annat.
poeten Nu ska kungen hålla tal.
Ludvig XVI (avslutar processionen) Jag hälsar er alla välkomna, I folkvalda representanter för Frankrikes fria folk! För första gången i historien har vi ett folkvalt parlament som nu med entusiasm sammankallats för att vi alla tillsammans skall kunna komma överens om framtiden. En svår kris har fört oss samman, nämligen det stora budgetunderskottet, som är resultatet av missväxt och hungersnöd. Hagel förstörde förra årets skörd innan den var mogen, vintern var en av de kallaste och svåraste i mannaminne, och alla våra finansministrar har visat sig vara usla bedragare, utom vår käre vän Jacques Necker, som alltid står oss bi när vi som mest behöver honom. Han har alltid klarat av det som ingen annan klarat av. Genom hans kloka försorg står vi nu här tillsammans hela denna lysande församling på över 1200 personer, av vilka hälften utgöres av det tredje ståndet. Aldrig har vi haft en så betydande folkrepresentation förut. Må detta bli öppningen för en ljusare framtid av hopp och tro, må härmed ett nytt historiskt kapitel vara inlett för vårt ärorika Frankrikes del, och må vi alla komma överens. Härmed förklarar jag riksständernas möte vara öppnat.
(Han tar symboliskt på sig den rikt plymagerade hatten. Adeln och prästerskapet följer hans exempel. Även tredje ståndet tar på sina enklare hattar. Ett sorl utbryter:)
medlemmar av första och andra ståndet (till medlemmar av det tredje) Ta av hatten!
medlemmar av tredje ståndet (till varandra) Sätt på hatten!
(Sorlet utvidgas. Kungen tar av sin hatt igen. Alla tar av sig hatten.)
poeten Vad tror du om saken?
kadetten En spelöppning.
poeten Vem har inlett vad för ett spel?
kadetten Folket har inlett ett parti schack mot kungen och regeringen, men folket kommer att strunta i reglerna.
(Åskådarna utrymmer åskådarläktaren. Attacca:)

Scen 2. 23 juni 1789.

Ludvig XVI När vi nu åter träffas i denna magnifika Salle des Menus, den största och praktfullaste salen i hela Versailles, för att ånyo samverka i en kunglig session för nationens bästa, är det först av allt vår oryggliga kungliga vilja, att de tre stånden skall rösta var för sig med en röst per stånd. Samtidigt kan jag personligen garantera att stora förbättringar skall ske i författningen. Under dessa sju veckor har vi lyckats författa 35 artiklar som medger oerhörda reformer utan motstycke i Frankrikes historia. Därmed är vi nöjda. Om blott de tre stånden i enighet sanktionerar reformbesluten är härmed våra högtidliga rikssessioner över, och vi kan alla nöjda och glada gå hem. Jag själv är försäkringen för mitt eget folks välfärd. *(marscherar högtidligt ut med det prästerliga och det adliga ståndet. Tredje ståndets medlemmar stannar förbittrade kvar.)*

Mirabeau (bestiger talarstolen) Vi ombud för det tredje ståndet blev skickade hit av nationen. Vi valdes folkrättsligt och får ej svika det folk som valde oss. Under dessa sju veckor har vi sex hundra ombud konsekvent ignorerats av de högre stånden och regeringen. Man har till och med omöjliggjort det för oss att få träffas och diskutera i fred i våra egna lokaler. Man har utelåst oss från denna ständernas sessionssal.

Emellertid fann vår vän doktor Guillotin ett tomt och ledigt bollhus, i vilket vi kunde samlas för att gemensamt svära en helig ed att hålla samman tills vi givit vårt land en författning. Denna ed blev svuren för att hållas!

Mercurius de Brézé (försöker störa talet. Alla blickar vänds mot honom.)

flera ombud Vad är det? Sjung ut!

de Brézé (med gnällig röst) Ni har hört konungens befallning....

Mirabeau (efter en paus) Ja, monsieur Mercurius de Brézé, vi har hört vad man tillrätt konungen att säga, och ni, som ej äger rätt att uttolka hans befallningar för ständerna, ni, som icke är ett folkvalt ombud, är inte mannen att erinra oss därom. Monsieur, gå till dem som skickat er och tala om för dem att vi är här enligt folkets vilja och att ingenting annat än bajonetter kan driva oss ut härifrån!

(de Brézé drar sig skälvande ut, utschasad av muntra ombudsmän, medan andra hjärtligt gratulerar, hyllar och uppmuntrar Mirabeau, som återtar ordet.)

Mina herrar, vi har svurit en ed att åstadkomma en demokratisk författning, och denna författning skall vi åstadkomma! Vet ni vad detta innebär?

(alla svarar negativt)

Det innebär ett ansvar, och detta ansvar innebär att vi ansvarar för hela nationen! Vi är ej längre blott ett tredje stånd! Många präster, 149 stycken, har lämnat sitt stånd för att övergå till oss, och adelsmännen följer efter! Vi är numera Frankrikes nationalförsamling!

(alla brister ut i acklamation och jubel.)

Scen 3. Ett kafé i Paris. 12 juli 1789.

Jacques Vad betyder dessa förbannade plakat?

Joseph Det har väl med alla dessa slamrande militärer att göra. Kungen har fått skräcken.

Jacques För vad?

Joseph För oss! För folket!

Desmoulins Det jäser överallt. Dessa dagar är årets hetaste i Paris. Förra året kyldes landet ner av hagel som kvävde hela skörden. I år vill kungen kväva oss med att skrämma oss med militärer.

Michel Kungen har anledning att vara rädd. Necker har avskedats igen.

alla Vad!

Jacques Har Necker avskedats igen?

Michel Jag hörde det från en säker källa.

François (kommer upprörd instörtande utifrån gatan) Jacques Necker, vår minister, har avskedats!

Michel Ja, vi vet!

François Och ni sitter bara här och super! Vet ni inte att hela Paris är uppe och rör på benen!

Joseph Vad kan vi göra?

François Vad som helst! Vi är drivna till vår yttersta förtvivlan! Folket försmäktar under förtrycket! Paris svälter ihjäl! Det är bara de makthavande som ingenting gör!
(En militärtrupp klampar förbi utanför.)

Michel Jo, de gör gatorna osäkra.

poeten Militärerna ska aldrig skjuta mot folket.

Jacques Hur vet du det?

poeten De tillhör folket.

Marianne (kommer instörtande med utslaget hår) Prins Lambesc och hans gendarmer skjuter skarpt mot en demonstration i Tuileriesträdgården!

Michel Det går för långt!

François Vi måste göra något!
Desmoulins Det här går verkligen för långt. Ge mig en pistol!
Jacques Vad?
Desmoulins Kvickt! Ge mig en pistol!
Joseph (överlämnar en pistol) Du ska väl inte skjuta dig?
Desmoulins Aldrig i livet! Jag skall leva! Det franska folket skall leva! Friheten skall leva! Vi har fått nog! (*hoppas upp på ett bord.*)
Jacques Vad tänker du göra?
Desmoulins Ska vi finna oss i att dö som jagade harar? Ska vi bara som får på väg till slakteriet bräka om barmhärtighet och bara möta slipade knivar ändå? Är icke folket starkare än en enda fet och slapp degenererad man? Skall då icke folket med en enda gest (*vräker undan möbleman*) vräka bort förtrycket för evigt? Vi har fått nog! Friheten eller döden! Till vapen!
Michel Han har rätt.
flera Till vapen! Till vapen!
poeten Ett ögonblick! Tänker ni då ta till våld?
Desmoulins Vi har icke längre något val.
poeten Ni sätter i gång en lavin som kan visa sig självdestruktiv! Ni kan förstöra hela den nya nationalförsamlingens arbete!
François Ur vägen, käringpojke! (*föser undan honom*)
Till vapen! Till vapen!
(*François och Michel tar Desmoulins på sina axlar. Desmoulins får en ny pistol i andra handen. De bär ut honom. Alla utom poeten följer entusiastiskt efter.*)
alla Till vapen! Till vapen!
Desmoulins (ropar) Ingenting kan stoppa oss nu!
en rå röst Slakta förtryckarna!
poeten (ensam kvar i kaféet) Nej, det är fel. Våld och blodbad är alltid fel väg. Med våld kan ni endast inleda en ond cirkel av ständigt hemskare blodbad. Nationalförsamlingen har börjat så bra, och ni vill redan förstöra allt för den!
kadetten (kommer oförmärkt in och sätter sig bredvid honom) Du riskerar att hamna utanför.
poeten Utanför vad då?
kadetten Utanför karusellen, som nu har satt i gång.
poeten Kallar du våldsdemonstrationer för en karusell?
kadetten Vad betyder människoliv för en folkrörelse när den en gång har kommit i rullning?
poeten Du är cynisk.
kadetten Nej, realistisk.
poeten Du hyllar våldet?
kadetten Jag är militär och lever för kriget som jag älskar, åtminstone så länge jag slipper bli dödad själv. Du förstår, i en konflikt, som den som nu börjar här i Frankrike, gäller det att hålla sig på de starkas sida och låta alla de svaga dö. Låt uslingarna, patasket, dårarna och demagogerna förgöra varandra. Därav skall världen endast må bättre.
poeten Jag kan aldrig delta i våld.
kadetten Då riskerar du att bli dess offer.
poeten Hellre är jag ett offer än en mördare.
kadetten Och jag är hellre en mördare än ett offer. Vi får se vem som får rätt.
(*reser sig och går ut efter de övriga.*)
poeten När människan är glad gråter naturen över hennes självdestruktiva skadeglädje, som inget annat är än fåfäng dårskap. Endast sorgen kan rädda människan från hennes fåfänga dårskaps politiska häxdans ner i helvetet, var allt är kaos och död. Så slutar all glädje medan sorgen består.

(Man hör larmet utanför växa: glas som krossas, råa svärande röster, gevärsskott och småningom även kanoner och brandrök.)

Scen 4. Konungens sängkammare, natten efter 14 juli.
Konungen sover sött. Hertigen av Liancourt kommer in och väcker honom.

Liancourt Vakna, Sire!

Ludvig (sömndrucken) Vad är det?

Liancourt Folket i Paris har avrättat ordningsmän, hängtt intendenten för Paris i en lyktstolpe, halshuggit borgmästaren och spetsat hans huvud på en påle samt erövrat Bastiljen.

Ludvig Erövrat Bastiljen! Men det är ju uppror!

Liancourt Nej, Sire, det är inte uppror. Det är revolution.

Ludvig Revolution! I Frankrike! Men det är ju otillständigt! Det är ju barbariskt!

Liancourt Ja, Sire.

Ludvig Vad tänker ni göra?

Liancourt Det är er sak att handla, Sire.

Ludvig Handla! Jag är totalt oförberedd! Jag vet ingenting om revolutioner! Hur gör man?

Liancourt Fråga inte mig, Sire. Fråga hellre England.

Ludvig England? Varför det?

Liancourt De har nyligen haft en revolution i Amerika, Sire.

Ludvig Ja, det är riktigt. Dessutom hade de en revolution för 150 år sedan. Den slutade med att deras kung halshöggs. Var god, min hertig, och hämta åt mig litteratur i ämnet Charles I. Jag måste sätta mig in i hans situation.

Liancourt Är det allt ni tänker göra, Sire?

Ludvig Ja, till att börja med. Här gäller det att tänka.

Liancourt Ja, Sire. (*drar sig tillbaka*)

Ludvig (lägger sig till rätta igen) Tänka länge och djupt. (*somnar.*)

Akt II Scen 1. Versailles, oktober 1789.
(Förhandlingar pågår som bäst.)

Mounier Hans majestät kan ännu inte utan vidare sanktionera de mänskliga rättigheterna. Fortfarande vill han göra vissa förbehåll och ställa vissa villkor....

Robespierre Med andra ord står vi fortfarande kvar och stampar på samma ställe som för fem månader sedan. Kan då ingen få denne konung att tala rent ut till oss och säga: "Folk, detta vill jag ha genomfört, och detta vill jag inte ha genomfört. Accepterar ni det eller inte?" Men hans majestät bara tvekar och pustar och suckar och kan inte bestämma sig.... (*hans klena röst drunknar i skrattsalvor.*)

Ja, ni skrattar, men jag tror på vad jag säger, och innan vi får bort denne konungs tröghet ur bilden kommer vi inte att kunna göra någon nytta....

Danton (reser sig) Det är ett faktum att vi ingenting kan få gjort förrän konungen sanktionerat de mänskliga rättigheterna.

Mirabeau (går fram till presidenten Mounier) Mounier, Paris marscherar hitåt.

Mounier Det vet jag ingenting om.

Mirabeau Tro det eller ej, men Paris är på marsch emot oss. Brödransoneringen har gått för långt och tvingat ut Paris lösaste pöblar ut ur deras kloaker. Ställ er sjuk, gå till slottet och upplys hovet om vad som händer. Alla måste varnas, och vi har inte ett ögonblick att förlora.

Mounier Det hela låter för bra för att kunna vara sant. Men ju sannare det är, desto bättre, ty desto förr får vi en republik.

(det viskas i församlingen)

en ledamot Det sägs att en enorm folkmassa är på väg hitåt.

en annan Vad säger Lafayette?

den förra Han öppnar aldrig eld mot folket.

Mounier Härmed ajourneras alla vidare förhandlingar. En ny kris är under uppsegling, en väldig folkmassa lär vara på väg hit, och vissa förberedelser måste göras för att ta emot objudna gäster. Sessionen avslutas. *(klubbar. Församlingen upplöses.)*

en ledamot Det är säkert nya kupp försök från hertigen av Orléans.

den andra Det kan också vara något betydligt värre, en spontan folkresning exempelvis. Men i så fall ligger säkert den där veterinären Jean Paul Marat bakom.

den förra Han som predikade icke-våld innan Bastiljen intogs?

den senare Ja, han som sedan har blivit revolutionens värsta fanatiker.

Lafayette (inkommer) Ta det lugnt, gott folk, läget är under kontroll!

Mirabeau Är kungafamiljen i säkerhet?

Lafayette Ja, och den marscherande folkmassan är bara kvinnor.

(Lättnad i församlingen. En grupp grenadiärer kommer in.)

kaptenen (gör givakt för Lafayette) Mon général, vi är hitskickade från sex kompanier av grenadiärerna. Vi tror inte att ni är en förrädare, men vi tror att den kungliga regeringen förräder er. Vi måste få ett slut på dess bedrägliga förhållningstaktik. Nu är fem tusen kvinnor på väg hit och ropar efter bröd. Inte ens kungen kan skjuta mot dem. Folkets elände är värre än någonsin, och det är regeringens fel. Vi måste söka upp kungen och föra honom och hans regering till Paris.

Lafayette Konungen kommer att tveka.

kaptenen Om han är för svag får vi avsätta honom. Ni får då kröna hans son i stället, och allt blir så mycket bättre. Ni får inte tveka. Kungen måste föras till Paris. Hela folket vill det.

(Kungafamiljen inträder.)

Ludvig Vad är det som händer? Varför marscherar Paris emot oss?

Lafayette Det är bara kvinnor, Sire.

Ludvig Bara kvinnor? Jag förstår inte.

Lafayette De vill ha bröd, Sire. De är hungriga, Sire.

Ludvig Kan då lilla Versailles plötsligt mätta en folkskara på två hundra tusen hysteriska människor?

Lafayette Det är bara ungefär femton tusen kvinnor. Ni måste mätta dem i några dagar, Sire, tills ni följer med dem till Paris.

Ludvig Till Paris?

Lafayette Ja, Sire, med er familj och regeringen. Det är vad kvinnorna kräver.

Ludvig Finns det inga alternativ?

Lafayette Att öppna eld.

Ludvig Mot kvinnor? Ni skämtar.

Lafayette Det är enda alternativet.

skrikande kvinnor utanför Bröd! Bröd!

kaptenen Nu är de första skarorna här. *(slår upp ett fönster mot en balkong. Genast hörs en överväldigande kvinnokör:)*

kvinnorna Bröd! Bröd! Bröd! Bröd! Bröd! Bröd!

(en grupp på tolv smutsiga trasiga kvinnor tränger sig in.)

kvinna 1 Var är drottningen?

kvinna 2 Vi måste få träffa drottningen!

kvinna 3 Vi vill se drottningens tarmar!

Marie Antoinette Jag är drottningen. Vad är det ni vill?

kvinnan 1 Vi vill ha bröd!
kvinnan 2 Vi vill ha vår bagare och bagerska till Paris, så att vi kan få bröd!
kören utanför Bröd! Bröd! Bröd!
flera röster Vi vill se drottningen!
en röst Skicka ut bagerskan på balkongen så att vi får stena henne!
(Marie Antoinette utbyter en blick med konungen, går så med båda sina barn ut på balkongen.)
röster Inga barn!
 Skicka in barnen!
(Drottningen skickar in barnen. Rakryggad står hon och möter en hysterisk kvinnomassa med blicken. Allt blir dödstyst.)
Lafayette (går ut på balkongen och kysser drottningens hand) Vi väntar på att få eskortera er till Paris, Madame.
kvinnomassan (imponerad av drottningens hållning) Leve drottningen! Leve Lafayette! Hurra!
(den mördande upprorsstämningen kommer helt och hållet av sig. Alla drar suckar av lättnad.)
Ludvig (till de tolv kvinnorna) Ni kommer alla att få bröd så det räcker här i Versailles. Giv oss bara en dag eller två till lämpliga förberedelser, så flyttar vi sedan till Paris.
en (av de tolv) Leve bagaren!
de andra Leve hans majestät!
(de tolv lyfter upp kungen på sina axlar och bär ut honom.)
Mirabeau Kvinnorna har erövrat kungen.
Mounier Ja. För tillfället är de tillfredsställda. Men hur länge? Och vad begär de nästa gång?

Scen 2. Café.

kadetten Det sägs att den store Mirabeau är köpt av hovet.
poeten Det är inte omöjligt. Mirabeau är Frankrikes mest slösaktiga man, och han har nästan inga inkomster men är ändå rik.
kadetten Hur tror du det kommer att gå för Mirabeau? Utan honom faller revolutionen.
Desmoulins Vi får kaos i stället, och det är mycket bättre.
Marat Jag instämmer, advokat Desmoulins.
kadetten Och vem är du?
Marat Jean Paul Marat, till er tjänst.
kadetten Och vad är du?
Marat En lärjunge till Jean Jacques Rousseau.
kadetten En annan av dessa galningar. Jag ger mig av. *(går)*
poeten Varför vill ni ha kaos, herr Marat?
Marat Revolutionen har snart pågått i nio månader. Ändå har ingenting hänt. Kungen lever fortfarande, och självaste Mirabeau har låtit sig köpas av honom.
Desmoulins Jag tror inte att Mirabeau har låtit sig köpas. Han har tagit emot kungens pengar, men endast för att han behövde dem, och sin själ eller sina åsikter säljer han aldrig. Han är och förblir revolutionens stöttepelare.
Marat Likväl är han en av dessa aristokrater. Han hör till deras klass som störtat Frankrike i olycka och utsugit folket.
Desmoulins Men han själv tog parti för folket mot aristokraterna.
Marat Likväl fortsätter han med dyra aristokratiska fester, dyra aristokratiska laster och dyra aristokratiska mätresser.
poeten Vad har ni emot aristokraterna, herr Marat?

Marat Allt! De har i alla tider parasiterat på staten! De har gjort livet till ett helvete för 90 procent av folket! De har förgiftat staten med sin dåliga moral, korrumpert ihjäl den och fått den att ruttna. Och som bäst försöker de med drottningen i spetsen organisera ett inbördeskrig i Frankrike och ett krig från alla andra nationer mot Frankrike, bara för att plåga oss, vi enkla människor, för att vi har krävt och skaffat oss vår rätt.

Desmoulins Och vad är din medicin? Vad är din hästkur, herr veterinär?

Marat Tvåhundrasextio tusen aristokraters huvuden.

Desmoulins Är det allt?

Marat Ja, Sedan när alla förrädare i det egna landet är borta kan vi framgångsrikt bekämpa hela Europa.

poeten Är det din plan?

Marat Nej. Det kommer att gå så. Ingen kan mera bromsa ödets gång. Kungen kommer att halshuggas först, därefter hela den kungliga familjen, och därefter alla de tvåhundrasextio tusen aristokrater som medvetet i två hundra år ägnat sig åt att korrumpera staten.

Desmoulins Det ligger någonting i Marats resonemang.

poeten Men är det nödvändigt?

Marat Nödvändigt? Det är oundvikligt!

Desmoulins Jag är rädd att Marat har rätt. Robespierre, Danton och Saint-Just är av samma mening.

poeten Vem är Saint-Just?

Desmoulins Revolutionens snillrikaste begåvning. Han är skald och jurist liksom Robespierre och jag.

poeten Har aldrig hört talas om honom. Hur gammal är han? Hur ser han ut?

Desmoulins Ung och vacker, kanske 25 år, med långt ljust hår och örhängen. Han var mycket bortskämd av sin mor.

poeten Då vet jag vem det är. Han ser ut som en skön dödsängel.

Desmoulins Precis.

Marat Jag trodde att revolutionens snillrikaste begåvning var du, Camille.

Desmoulins Jag är bara dess tjänare och tjänar endast sanningen. Ideologi och idealism är ingenting för mig.

Marat Då kommer du nära Dantons mustiga konkretisering.

Desmoulins Danton är åtminstone av kött och blod. Robespierre är för blek och för kall för mig, och Saint-Just är för överjordisk.

Marat Tro mig, ni behövs alla för revolutionens framtid.

poeten Jag också?

Marat Vad är du?

poeten En poet.

Marat (utbyter blickar med de andra) Jag är rädd, unge poet, att just sådana som du kommer att få det kärvt i en värld av bara politik.

Scen 3. Hovet i Tuilerierna.

Marie Antoinette Är det säkert att ingen sett er komma hit?

Mirabeau Fullkomligt säkert, Madame.

Ludvig Vi är mycket glada över att ni beslutat er för att hjälpa oss.

Mirabeau Endast ni kan hjälpa er själva, Sire. Endast er egen obeslutsamhet har ständigt försvårat er situation.

Marie Där hör du, Louis! Om inte ditt söl och din menlöshet hade varit hade vi aldrig behövt lämna Versailles.

Ludvig Ja men vi är ju ändå kristna, min fru. Vi måste föregå med gott exempel.

Marie För en blodtörstig pöbel som bara vill oss illa?
Ludvig Nej, för världen, min fru, för framtiden och eftervärlden.
Marie Du är omöjlig!
Ludvig Nej, mänsklig.
Mirabeau Tillåt mig en enda fråga, Sire. Varför har ni inte som alla era föregångare försvarat er kungliga ställning med militära medel? Ni hade mobiliserat hela Paris, alla stadens gevär var laddade mot pöbeln, beredskapen var total före den 14 juli, men ni gav aldrig ordern. Varför?
Ludvig Jag kunde inte bestämma mig.
Mirabeau Det är dålig politik, Sire. Ni är ert lands överbefälhavare. En general, när han står hotad, har inte råd att tveka om han ska försvara sig eller inte. Er ställning var hotad, hela er armé hade spänt hanen och inväntade er order, som ni aldrig gav, och i stället föll Bastiljen.
Ludvig Men vad begär ni av mig, min bästa Mirabeau? Kanoner som gör köttfärs av mitt eget folk?
Mirabeau Ja, om alternativet är att de annars gör köttfärs av er.
Ludvig Det kan jag aldrig tänka om mitt folk att de skulle kunna göra.
Mirabeau Det är för sent att tänka om sedan när ni står på schavotten.
Marie Vad är det ni säger, greve Mirabeau!
Mirabeau Jag bara spekulerar. Men låt oss återgå till saken. Här i Paris är ni fångar, och er frihet blir ständigt kringskuren. Snart får ni inte längre lämna staden för att hämta frisk luft. Tänka sig! Fransmännen har gjort sig till världens friaste folk bara för att göra sin konung till världens ende ofrie konung! Och han ensam är nu ofri i Frankrike! Han får inte ens fly som adelsmännen! Men till saken! Just därför måste ni fly. Det är kanske er enda chans. Annars kanske ni verkligen en dag återfinns på schavotten. Här är min plan. Jag kan ordna med en säker flykt så långt som till Rouen. Därifrån skulle det sedan bli lätt för er att antingen fortsätta till England eller Nederländerna. Själv skulle jag föreslå England, då ni har flest vänner där. Hela Frankrikes aristokrati var alltid angloman.
Marie Omöjligt. Vi måste få komma till Österrike. Endast kejsaren med tyskars och preussares hjälp kan med militära medel återge oss vår ställning.
Ludvig Skulle jag bli anledningen till krig mot mitt eget land och folk? Vad som helst men inte det, min fru.
Mirabeau Bestäm er!
Marie Min familj och släkt råkar vara Europas egen kejsare! Dessutom är Englands dimmiga klimat ohälsosamt för oss. Våra barn kan bli sjuka.
Mirabeau Hur som helst så kan jag erbjuda er en öppen väg till Rouen.
Ludvig Vore det inte lämpligare, om vi skall till Österrike, att resa österut i stället för norrut? Är det inte dumt att göra resvägen längre än nödvändigt?
Marie Vi kan omöjligt resa över Alperna.
Mirabeau Vägen till Rouen är den enda säkra väg jag har att erbjuda.
Marie Och hur vet vi att ni med att hålla alla andra vägar stängda utom vägen till Rouen inte lurar oss i en fälla?
Mirabeau Madame, jag tjänar mitt land med all min kropp och själ, och jag vet att endast monarkin kan rädda Frankrike. Därför är jag angelägen om att rädda era liv innan situationen blir värre.
Marie Kan den bli värre?
Mirabeau Den kan alltid bli värre. Den kan bli mycket värre.
Marie Det har jag svårt för att tro.
Ludvig Min bästa greve, vi har hört ert förslag, och vi ska nog tänka över det, men många hänsynstaganden står i vägen för dess genomförande. Framför allt måste jag ta hänsyn till vad som är bäst för mitt folk.

Mirabeau Ni är monarkin. Monarkins väl är det bästa för nationen. Folket spelar därmed ingen roll.

Ludvig Vad menar ni, min bäste greve?

Mirabeau Folket är bara ett ord. Det har ingen makt. Det består av individer som alla är lika inför lagen. Men konungen är någonting religiöst. Kristus var en konung, och därför är alla kristna konungar heliga för evigt. Däri ligger er absoluta makt, som är allt medan folket bara är ett grovt och tarvligt verktyg för demagoger att utnyttja sig av till sin egen egoistiska fördel. Vad är alla dessa gaphalsar i nationalförsamlingen? Bara nollor som tror sig representera folket men som i själva verket bara vill ha sin egen vilja fram. Till och med en sådan seriös ung idealist som Maximilien Robespierre struntar totalt i det allmänna bästa och tänker bara på hur han vill ha det. Glöm folket, Sire. Det existerar icke.

Ludvig Så resonerar den makt som vill avfyra kanoner mot kvinnor och barn.

Mirabeau Nej, Sire, så resonerar en realpolitiker som arbetat hårt i politiken. Det är en döende politikers ord.

Marie Är ni döende?

Mirabeau Snart, Madame. Min flyktplan till Rouen är kanske er och Frankrikes sista chans.

Marie Han är vår vän, Louis.

Ludvig Ja. Men är han Frankrikes vän? Är icke han även endast en realpolitisk demagog och egoist? Har han icke tagit mutor av såväl oss som av andra?

Mirabeau Jag tänker nu endast på Frankrikes väl, som endast dess kontinuerliga monarki är en försäkring för.

Ludvig Jag tänker aldrig rikta kanoner mot mitt folk.

Mirabeau Det kan bli er undergång.

Ludvig Hellre det än att jag skulle förnedra mig till att bli en bödel.

Mirabeau (ger upp) Jag har gjort vad jag kan, och jag ska fortsätta göra vad jag kan för er tills jag dör. Kalla på mig när ni bestämt er för att utnyttja min flyktplan. Au revoir, Madame. *(bugar sig och går.)*

Ludvig Tror du verkligen att vi kan lita på honom?

Marie Han är kanske den sista vi kan lita på.

Ludvig Vi ska noga övertänka saken. *(drar sig tillbaka)*

Marie Även om greve Mirabeau skulle svika oss så återstår alltid greve Axel von Fersen. Av någon anledning tror jag mera på Sveriges konung än på någon annan monark.

Scen 4. Dito ett år senare.

Fersen (kommer in, ser sig uppmärksamt omkring, blir lugn när han märker sig vara helt ensam. Slår sig ner i en soffa med handen för ansiktet.)

Marie Antoinette (kommer plötsligt in) Greve Fersen!

Fersen (reser sig genast) Min drottning! *(går fram och kysser henne på handen)* Allt är klart. I natt kan vi äntligen fly. Det är dags att ta det avgörande steget.

Marie Nu eller aldrig!

Fersen Just det!

Ludvig (kommer plötsligt in) Där är ni! Måste vi verkligen bryta upp i natt? Jag har så hemskt mycket som jag ännu skulle behöva få tid till att gå igenom!

Marie Det är nu eller aldrig, Louis. Du har sölat i ett år, och under detta år har våra möjligheter bara blivit mindre och mindre. Nu har vår gode svenske vän gjort allt för att iordningsställa en idiotsäker flykt. Ingenting kan gå fel. Vi har en militärstafett i ständig rörelse som väntar på oss mellan Varennes och gränsen. Vi kan inte misslyckas. Då kan du inte spela misslyckad!

Ludvig Jag känner på mig att vi glömt bort något.
Fersen Ers majestät, alla era önsknings har tillmötesgått. Ni får en alldeles för stor vagn att färdas i, ni får alldeles för många tjänare med er, er resa kommer att väcka alldeles för mycket uppmärksamhet överallt genom era pretentioner, men ändå har jag sett till att er flykt kommer att lyckas, om ni bara inte sölar!
Ludvig Jag måste åtminstone få gå på toaletten.
Fersen Ja, men sitt inte sedan där och tänk! Vi har inte råd med fler förstoppningar.
Marie Sätt i gång, Louis! Vår svenske vän menar bara väl!
Ludvig Om ni bara inte alltid skulle jakta mig så! Jag har en känslig matsmältning.
Marie (arg) Du lät greve Mirabeau dö i väntan på att du skulle få tummen ut ur röven. Om du låter greve Fersen vänta i en timme till är vi alla döda!
Ludvig Såja! Överdriv inte, min fru.
Fersen Hon överdriver faktiskt inte.
Marie Skynda dig nu på toaletten, om du inte tänker skita ner dig under hela resan!
Ludvig Gud bevara oss ett sådant språk, Madame!
Marie Det är ditt fel! Skynda dig! (*kör ut honom*)
Fersen Den flåsande lakejen är knappast värd att räddas.
Marie Likväl är han Frankrikes konung.
Fersen Därigenom har Frankrike råkat i olycka.
Marie Ja, men ni kan ännu rädda oss.
Fersen (tar henne i famn) Allt för er, Madame.
Marie Ja, ja, men sätt fart nu! Vi har mycket att göra! (*Fersen bugar sig och går ut*)
 Jag kan inte resa utan min man, tyvärr. Det är Frankrike som måste räddas, inte vi själva, och det är han som är Frankrike, – kanske, som Fersen säger, till sin egen olycka. (*går*)

Scen 5. Nationalförsamlingen.

ordföranden Monsieur Barnave, kan vi få en kort men utförlig rapport.
Barnave Hela konungafamiljen påträffades i Varennes inte långt från gränsen. Konungen hävdade bestämt åter och åter att de aldrig haft för avsikt att fly ur landet. Drottningen motsade honom inte men teg med trumpen föraktfullhet under hela vägen tillbaka. Det finns ingenting som tyder på någon större sammansvärjning. Det kan till och med verka sannolikt att de faktiskt bara begivit sig på en privat utflykt på egen hand, i beaktande av deras helt oskyddade och oeskorterade färd i en vagn som väckte uppmärksamhet var den än drog fram.
Danton Men varför reste de under falska namn? Varför klädde de ut sig? Varför reste de iväg under största hemlighet om inte för att fly till dem som vill oss illa?
Barnave Något svar på den frågan har jag icke fått. Men samtidigt uppstår då den frågan: om de verkligen försökte fly, varför reste de då så otroligt långsamt, som om de ville stanna en vecka i varje by?
Desmoulins Det vet alla numera att konungen är korkad. Drottningen hade vett att försöka fly men måste ta sin drummel till man med sig som bara fumlade bort hela resan med sin berömda klumpighet. Vi har bara att inse fakta. Vi har ingen kung längre, ty han har själv skitit i regeringen. Vad skall vi då göra med honom?
Robespierre (reser sig, svarar skarpt och koncist) Avsätt honom. (*sätter sig*)
Th. Paine Nej, det kan vi icke göra. Vi måste hålla monarkin vid liv även om det blir genom konstgjord andning. Om konungen ej kan stå måste vi stötta honom. Vi har inget annat alternativ till monarki än kaos och lössläpplighet över hela landet, som bara kan föra oss alla till anarki och undergång. Vem vill det?

Danton Men hur kan vi hålla en konung vid liv som försökt rymma ur landet?
Th. Paine Enligt Frankrikes grundlag är majestätet okränkbart. Alltså har han inte flytt utan enleverats, han har blivit offer för en konspiration som försökt smugla ut honom ur landet mot hans egen vilja.
flera Ja, återinsätt honom under vilka förevändningar som helst!
Danton Säg att han inte visste vart han var på väg eller var han var!
Desmoulins Sätt honom under förmyndarskap!
Th. Paine Nej, låt honom få förbli konung! Frankrike har inte råd att förlora sin ende konung!
en ledamot Ja, låt honom få ruttna på sin tron!
en annan Låt honom få skita ner sig i den tills han storknar!
en tredje Men håll honom instängd hemma!
en fjärde Han är inte längre rumsren för det övriga Paris!
Saint-Just Gör om Tuilerierna till bordell med österrikiskan som bordellmamma och kungen som eunuck!
Robespierre Hysch, inte ännu, Saint-Just. Ännu har vi inte republik.
Saint-Just Republik? Vad är det?
ordföranden Till saken! Skall monarkin behålla sina rättigheter eller inte?
en majoritet Ja!
ordföranden Jag finner konungen återinsatt tills vidare.
(klubbar beslutet. Nationalförsamlingen bryter ut i vilda diskussioner.)

Akt III Scen 1. Nationalförsamlingen.

ordföranden Vi har här nu olika nya förordningar att ta ställning till. För det första gäller det prästerna. Skall de präster som vägrar svära eden till vår äntligen färdiga författning fördrivas ur landet eller ej?
en majoritet Bifalles!
Ludvig (högt) Veto!
ordföranden Skall deras egendomar konfiskeras eller inte?
majoriteten Bifalles!
Ludvig Veto!
ordföranden Vi har här en förordning som anmodar Monsieur, konungens broder, att återvända till Paris inom två månader, vid äventyr av rättslig påföljd.
majoriteten Bifalles!
Ludvig Jag har här ett svar från min broder. Han anmodar den lagstiftande församlingen att inom två månader taga sitt förnuft till fånga vid äventyr av rättslig påföljd. Alltså: veto!
ordföranden Så har vi frågan om biskop Talleyrand-Périgords bannlysning av påven. Vår högvördige biskop av Autun har föregått med gott exempel, förordat prästernas rätt att gifta sig och klä sig civila, med mera. Skall vi då acceptera påvens bannlysning av hans högvördighet?
Ludvig Bifalles!
majoriteten Veto!
ordföranden Så har vi den utrikespolitiska frågan. Vi har dokumenterade bevis på att Österrike, Preussen och England förbereder krig mot oss för att dela Frankrike mellan sig som ett annat Polen. Enligt utrikesutskottet är vi tvingade till försvarskrig. Här föreligger förslag om krigsförklaring mot Österrike och Preussen.
(En hop sansculotter bryter in och omringar kungen.)
Ludvig Vad vill ni mig?
sansculott 1 Nu är det nog!
sansculott 2 Avskaffa vetot!

Ludvig Det är inte så lätt. Greve Mirabeau fick det in i grundlagen.

sansculott 3 Nu avskaffar du vetot, eller också hänger vi dig i närmaste lyktstolpe!

sansculott 4 Din feta blekfis! Nu är det slut med ditt översitteri!

sansculott 5 Nu blir du en sansculott som vi, eller också hissas du i lyktstolpen! (*sätter på honom den röda mössan.*)

sansculott 6 Är du inte rädd för oss, va?

Ludvig (fullständigt lugn) Min gode man, känn här. (*för sansculottens hand till sitt hjärta. Konungen förblir orubbligt lugn.*)

sansculott 6 (tar bort handen) Ja, feber har han då inte.

sansculott 1 Nu slutar du med vetot!

sansculott 2 Annars är du inte bättre än österrikiskan, som hetsat tyskarna mot oss!

Ludvig (till församlingen) Mina vänner, jag har tagit del av skriftväxlingen mellan Koblenz, Kaunitz och Metternich och kommit fram till att vi inte har något annat val än att förklara krig. Vi måste mota krigshetsarna vid dörren och icke släppa in dem. Detta är min hederliga uppfattning.

flera ledamöter Alltså krig?

Ludvig (med tårade ögon) Ja, krig.
(*alla jublar*)

ordföranden Härmed har vi beslutat oss för omedelbar krigsförklaring mot Österrike och Preussen. (*klubbar beslutet. Konungen bärs bort på sansculotternas axlar. Han har kvar sin röda mössa på sig liksom de.*)

Marat Härmed måste jag i folkets namn kräva konungens avsättning. Han har inte bara gjort sig omöjlig. Han är garantin för alla oegentligheter i landet. Så länge konungadömet består kommer adeln att fortsätta med att odla sina missbruk, och lika länge kommer folket att förbli utsuget av de adliga parasiterna.

Danton Det är mitt partis åsikt att konungen slutgiltigt förlorat sitt ansikte inför hela världen i och med flykten till Varennes. En konung flyr ur sitt eget land, och när man tar honom på bar gärning för detta påstår han att han aldrig haft en tanke på att fly, som en pojke som hittas uppklätrad i ett äppelträd var han blånekar till att han varit ute efter äpplen. En sådan kung duger bara till att skrotas.

Robespierre Herr ordförande, för mitt vidkommande upplevde jag konungens flyktförsök som statens moraliska undergång. Hela min värld störtade i spillror, och jag skälvde i mitt innersta av själsskakningar inför en sådan statlig moralisk kollaps. Men fransmännen fanns kvar. Nationalförsamlingen fanns kvar och visade sig kunna reda sig ganska bra utan ett kungligt statsöverhuvud. Lika fullt återinstallerades konungen i alla sina privilegier, och sedan dess har konungamakten blivit synonymt med ett veto. Majestätet hänler åt författningen och har ägnat all sin styrelse åt att motarbeta den. All hans politik består av ansträngningar till att omintetgöra alla demokratiska strävanden. Och österrikiskan står bakom honom, skriver brev till utlandet, eggjar Europa till strid emot oss och ser fram emot hämnden, som skall halshugga hela folket och ge adeln oinskränkt makt. Jag var den första som förordade konungens avsättning, och jag kommer att göra det tills jag blir den siste.

Th. Paine Enligt grundlagen äger nationalförsamlingen ingen rätt att avsätta konungen. Han kan själv abdikera, men konungadömet kan likväl icke avskaffas.

Roland Hans majestät har visat att han icke alldeles motarbetar oss i alla våra strävanden med att dock sanktionera vår krigsförklaring. Hans vetopolitik går endast ut på att skydda prästerna och adelsmännen och deras privilegier.

Desmoulins Vi måste åtminstone avskaffa hans veto! Han är ju en drummel på tronen! Han kan ju inte regera! Allt han gör styrs av österrikiskans vilja, vars politik är den österrikiska kejsarens. Han medger ju själv att han hellre vore en låssmed än en konung! Vi har ingen användning för honom! Skicka det feta spektaklet utomlands med hans familj, så att vi slipper honom!

Talleyrand Vi kan icke avvara majestätet. Författningen är klar, och utan majestätet har vi ingen författning. Att avskaffa monarkin vore att omintetgöra två års arbete för att ge Frankrike en författning.

Danton Låt oss börja göra en ny författning utan konungadöme och utan veto, så tar det två månader i stället för två år!

Th. Paine Att avskaffa konungen vore en utrikespolitisk dumhet nu när vi har förklarat krig. Det skulle bara stämna hela Europa ännu fientligare mot oss.

Roland Konungadömet är statens ansikte. Utan konung har Frankrike inget ansikte inför världen. (*under debatten inkommer en budbärare som viskar med ordföranden.*)

Desmoulins Frankrikes konungs ansikte är en grimaserande mask som bara väcker förakt och åtlöje. Riv bort masken och låt världen få veta sanningen! Alla monarkier representerar bara lögner!

Roland Likväl behöver vi konungen för vår utrikespolitik. Annars blir hela världen omedelbart vår fiende.

ordföranden Ett brådskande meddelande har plötsligt nått oss. Marseillarna har på eget bevåg angripit Tuilerierna.

(*Storm i nationalförsamlingen.*)

spridda röster Vad är detta? Ja, Marseillarna vet vad de vill! Nu blir det fart på utvecklingen! Marseillarna vågar vad ingen annan vågar! Äntligen blir det republik!

ordföranden (ringer förgäves i klockan) Tystnad! Tystnad! En stor folkmassa med marseillarna i spetsen har angripit Tuilerierna. Blodbad är att befara, men konungens schweiziska livgarde har ingen chans även om de öppnar eld.

Roland Konungen öppnar aldrig eld mot folket.

ordföranden Det återstår att se.

Danton De där präktiga Marseillarna vet vad folket och vad hela Frankrike vill. Ingen fan ger längre en centime för konungen.

ordföranden Härmed måste nationalförsamlingen ajourneras i avvaktan på utvecklingen av denna nya svåra kris.

Desmoulins Marseillarna och folket avsätter konungen åt oss. Vi slipper göra det själva.

Roland Det innebär då också att författningen springer i stycken.

Danton Låt den springa i stycken!

ordföranden Vår session är härmed avslutad för den här gången.

Robespierre Det ska till en världsbrand för att rädda konungadömet nu.

Marat (möter Danton och Robespierre) Konungen är på väg utför nu. Låt oss tre göra gemensam sak och utnyttja situationen till folkets fördel.

Robespierre Om konungen är borta måste republiken träda i hans ställe.

Saint-Just Allt faller oss väl i händer.

Desmoulins Men ännu lever konungen.

Scen 2. Hovet.

Marie Antoinette Nå, Louis, vad tänker du göra nu? Det lönar sig knappast längre för en konung att smyga sig bort och reparera lås när pöbeln angriper och hotar hans familj i hans eget hem.

Roederer Pöbeln angriper ert schweiziska livgarde, Sire. Era trogna schweiziska livvakter håller redan på att massakreras.

Marie Stå inte där som ett kroniskt fån, ers majestät. Säg någonting!

Ludvig Vad kan jag säga?

Roederer Kanonjärerna väntar på order, Sire. Ett ord från er, och kanonerna rensar pöbeln från gatorna.

Marie Nå? Är du fortfarande rädd för att öppna eld mot folket? Vill du hellre att din egen familj massakreras än att ett hårstrå rörs på dessa blodtörstiga parisiska vilddjur?

Roederer De är marseillare, madame.

Marie Nåväl. I vilket fall är de blodtörstiga vilda fransmän. Endast han där (*indikerar Ludvig*) tycks inte vara ett blodtörstigt vilddjur här i landet. Och han är den ende som kan stoppa den onda cirkeln av blodtörstigt vansinne. Men han gör det inte, ty han saknar den franska förmågan att ta till våld och blodsdåd.

Roederer Sire, om ni inte låter kanonerna försvara er måste ni fly med er familj.

Ludvig Vart?

Roederer Till nationalförsamlingen.

Ludvig Nåväl, låt oss gå.

Roederer Och schweizarna, som redan försvarat ert liv med sina liv?

Marie Har du ingen order att ge dina sista trogna undersåtar, Louis?

Ludvig Säg till dem att inställa elden, så att ingen må dö i onödan.

Roederer Sire, hade det i så fall inte varit bättre att från början befälla dem att aldrig öppna eld? Vem kan stoppa en pågående massaker?

Ludvig Låt oss gå. (*går. Marie Antoinette m.fl. följer efter. Roederer går uppgiven och förargad åt andra hållet.*)

Scen 3. Som scen 1. Samma möte har ännu inte upplösts.

ordföranden Enligt det senaste är den kungliga familjen på väg hit.

Desmoulins Släpp inte in dem! Enligt författningen får de inte närvara vid våra överläggningar.

ordföranden Författningen förutsåg aldrig en situation som denna.
(*Den kungliga familjen inträder.*)

Ludvig Ursäkta att vi stör, men att komma hit är kanske enda sättet att försöka hindra en katastrof. Vi är nog ingenstans tryggare än här.

ordföranden Ni är ingenstans trygga längre, Sire, utom här, men bara för ögonblicket. Katastrofen ni talar om kan ingen längre hindra, ty den är redan skedd. Er ankomst hit är inseglet på att författningen har spruckit.

Ludvig Jag förstår inte.

ordföranden Författningen tillåter inte nationalförsamlingen att debattera då konungen är närvarande. Nu är konungen närvarande och måste vara det. Vad gör vi då med författningen?

Danton Det är tydligt att konungen i praktiken redan har avsatt sig själv. Må vi alltså konstatera fakta och förklara honom avsatt. Därmed är då också författningen satt ur spel. Må då i stället ett nationalkonvent inkallas för att besluta vidare i saken.

ordföranden Kan vi förklara konungen avsatt?

alla Ja!

ordföranden (*klubbar beslutet*) Kan vi förklara nationalförsamlingen upplöst?

alla Ja!

ordföranden (*klubbar beslutet*) Kan vi förklara författningen träd ur kraft?

alla Ja!

ordföranden (*klubbar beslutet*) Då återstår endast att inkalla nationalkonventet.

Ludvig Ursäkta mig, men....

ordföranden Ni har ingen talan längre, ers majestät. Men ni måste bo någonstans. Var skall vi inhysa den kungliga familjen på statens bekostnad?

Desmoulins För dem till Tempeltornet!

Marat Ja, där kan vi åtminstone bevaka dem!

Th. Paine Där kan de även hållas i säkerhet för pöbeln.

flera Sätt dem i Tempeltornet!
ordföranden Kan alltså den kungliga familjen logeras i Tempeltornet?
alla Ja!
ordföranden (klubbar beslutet) Gott. Ers majestät, ni kommer att eskorteras till Tempeltornet.
Ludvig Men det är ju ett fängelse!
ordföranden Ni får åtminstone behålla livet, ers majestät. Det får ni nu vara nöjda med.
Danton Ingen kan skada er där inne.
Ludvig Men kan vi ens se solen där inifrån? Kan vi väl någonsin gå utanför det fängelsets murar?
ordföranden Var tacksam så länge ni lever, ers majestät.
(Den kungliga familjen eskorteras artigt ut av nationalgardister.)
 Får vi nu äntligen ge ordet åt doktor Guillotin.
Robespierre Doktor Guillotin har under flera år ägnat sig åt att lösa problemet döden. Ingen undslipper döden. Alla dör vi på ett mer eller mindre plågsamt och ohyggligt sätt. I synnerhet har det i alla tider varit ett problem att avliva brottslingar. Avrättningar har alltid varit barbariska skådespel, och de avrättades smärtor har varit ohyggliga. Varför förvärra något som redan i sig är alldeles tillräckligt hemskt? Nu har doktor Guillotin löst problemet för oss. Jag överlämnar ordet till den värde doktorn.
Guillotin Döden är ett problem endast emedan den innebär smärta. Om dödens smärta inte var så avskräckande skulle ingen ha någonting emot att dö. Som Hamlet säger: "Att dö är att få sova." I vår tid av universellt tilltagande oro och sömnlöshet vore en smärtfri död verkligen en nåd att stilla bedja om. Jag har härmed den äran att få kunna presentera denna nåd för er. *(En miniatyr-giljotin bärs in.)*
 Tillåt mig att få presentera detta hjälpmedel.
Robespierre Vad gör maskinen?
Guillotin Det är en halshuggningsmaskin som inte gör ont.
Robespierre Det låter otroligt.
Guillotin Tillåt mig att få demonstrera dess princip. Här har jag en trasdocka, som vi använder som försökskanin. Som ni alla kan se har dockan bakbundna händer. I detta tillstånd föres den dödsdömde upp på schavotten, där maskinen står. Där läggs den dödsdömde på denna bräda, så här, som fälls ner, så att nacken kommer rakt under fallbilan. Denna släpps ner, så här, och *(dockan halshugges)* dess tyngd skär av den dödsdömdes huvud på en halv sekund. Han hinner inte ens känna det. Han hör rasslet av den fallande bilan, och det är allt. En mera smärtfri död har aldrig åstadkommits.
flera ledamöter Underbart! Hurra!
andra Nu kan vi äntligen göra oss av med aristokraterna!
Danton Det förestår oss allmänna val till nationalkonventet. Detta kommer att få exceptionella prerogativer. Vi måste se till att rätt kandidater blir valda, ty dessa kommer att avgöra liv och död för Frankrike för framtiden. Här har vi instrumentet för döden. Se till att rätt kandidater blir valda för bevarandet av livet!
flera Leve vår justitieminister Danton!
andra Leve folkledaren Marat!
andra Leve dygden Robespierre!
andra Leve friheten och Thomas Paine!
andra Leve etiken och minister Roland!
andra Leve det fria ordet och Camille Desmoulins!
(Vid sidan om står kadetten och samtalar med poeten.)
kadetten Du ser alla dessa entusiaster. De är alla redan berusade av Guillotinmaskinens möjligheter. Alla är de ivriga att få se alla sina förtryckare och

fiender på schavotten. Alla vill vara med och avrätta aristokraterna. Och sedan? Under yrans utveckling kommer de att lära sig hata även varandra, och när aristokraterna har tagit slut börjar de skicka varandra till schavotten. Och intet av allt detta hade varit möjligt om kung Ludvig från början hade haft vett att avfyra några kanoner mot de första pöbelmassorna. Nu är det för sent, ty nu har till och med general Lafayette flytt utomlands.

poeten Nationalkonventet kommer dock att vara demokratiskt.

kadetten Och tror du att demokratin kommer att ha någon chans i ett sådant konvent? Alla fanatiker kommer att få framträdande platser i det konventet, det kommer fullständigt att besjålas och domineras av fruktan för inre fiender, och följaktligen kommer det mest bara att ägna sig åt en meningslös jakt på människor. Nej, det är nu slut med Frankrikes vett och sans. Paniken regerar nu i stället för kungen.

poeten Hur skall det då gå för oss vanliga människor?

kadetten Håll dig utanför. Den som nu gör sig delaktig i revolutionen kommer ej att överleva den, ty dess frihet har blivit ett monster, dess idealism har blivit ett grymt högsta väsende som aldrig kommer att kunna bli mätt på människooffer.

en budbärare (kommer instörtande) Longwy har fallit!

många (bestörta) Vad!

budbäraren Hertigen av Braunschweig är redan framme och belägrar Verdun!

Marat (avsides) Dessa förbannade hertigar och baroner! De borde halshuggas över hela Europa!

Danton (intar en dominerande ställning i talarstolen) Mina vänner, detta är en kris som kallar oss alla till handling. Fäderneslandet är i fara. Men behöver det vara det? Vi får höra klagomål om hur det fattas gevär och bajonetter vid fronten, men har vi inte här i själva Paris trettio tusen aristokrater som äger hur mycket vapen som helst? Detta är en krissituation som kräver extraordinära åtgärder! Jag föreslår att samtliga i denna församling som vill tjäna sitt fosterland får bemyndigad fullmakt att genomsöka alla hus och arresterera alla personer som kan misstänkas gömma vapen för eget bruk!

många Hör! Hör!

andra Leve nationen!

andra Ner med aristokraterna!

andra Gör bruk av giljotinen.

Marat (hest) Det är prästernas fel alltihop! Det är de som har vänt hela Europa emot oss! Det är deras stämplingar som har försatt nationen i livsfara! Ner med prästerna!

många Ja, ner med prästerna!

Danton (myndigt) Förvisso är det de där fördömda aristokratiska Tartuffarna som har bragt oss i detta trångmål, som bara vill bryta upp fångelserna och sätta herr Capet Veto på tronen igen, må djävulen ta dem, dessa Belsebubs och Moloks präster för hyckleriet, Mammon och de preussiska galgarna, som för dem är synonymt med Gud själv, men det är vapen vi vill ha och inte onödiga våldsdåd. Det är aristokraterna som har vapnen! Till aristokraterna!

de flesta Till aristokraterna!

(*Alla de vildaste har satt på sig röda mössor och rusar ut.*)

kadetten Nu börjar syndaflo den. Himlens portar har öppnats, och nu kan ingenting längre hindra springfloden från att tvätta världen ren i blod.

poeten Men de vill bara ha vapen och försvara sitt land.

kadetten Tror du att de kommer att skona sina aristokrater? Monarkin var de besuttnas enda skydd. Nu har kungen körts över, och med sådana påpiskare som Danton och Marat kommer fransmännen nu aldrig att få sin blodtörst stillad förrän de själva alla har slaktats.

poeten Din gränslösa cynism är avskyvård.

kadetten Jag är bara saklig. I två hundra år har folkets hat mot aristokraterna dämpts upp. Nu brister fördämningen, och två hundra års lagrat hat är ej att leka med. Både Danton och Marat kommer att stryka med.

poeten Och vi?

kadetten Den som är klok utnyttjar flodvågen och följer med. Med litet skicklighet och tur kan han hålla balansen och ta sig i land.

poeten Poesin står över all denna världslighet.

kadetten Poesin kanske, men ingen dödlig människa som nu i Frankrike gör sig delaktig i ordets användning.

några sansculotter (tränger bullersamt in. Den främste av dem har en lång pik på vars spets ett blodigt manshuvud har satts upp. Han för fram piken med huvudet framför presidentens ordförandestol.)(i mun på varandra) Leve nationen! Vi har dödat den förste förrädaren! Till vapen! Mot aristokraterna! Låt ingen av de satans förrädarna överleva! Äntligen har vi frihet!

ordföranden Frihet till vad, mina vänner? Frihet till detta? (*indikerar det blodiga huvudet*)

sansculotterna Det är bara början! Leve giljotinen!

poeten Vad kallar du detta? Det är inte längre frihet, jämlikhet och broderskap utan frihet, jämlikhet och dårskap till förbannelse.

Fouché (blandar sig i samtalet) Tillåt mig kalla det något annat.

poeten Vad då?

Fouché Döden. Och det är den listige leende mannen där som ligger bakom. (*indikerar Robespierre*)

poeten Den torre pedanten och tråkige perukstocken som ingen tar på allvar?

Fouché Han menar desto mera allvar, och hans allvar är dödligt allvar.

poeten Men han är ju den ende rene och omutlige politikern i hela Frankrike!

Fouché Desto farligare är han om han har ont i sinnet, vilket han måste ha, ty han är omänsklig.

poeten Varför påstår ni att han är omänsklig?

Fouché Därför att han inte har någon kärlek i kroppen.

poeten (ryser) Hu!

kadetten Ja, darra månne alla världens folk inför sitt eget vanvett.

Scen 4. Tempeltornets fängelse.

Marie Antoinette Vad är det för ett larm därutanför idag?

tjänarinnan Jag ber er, Madame, att inte titta ut.

Marie Är då hela pöbeln drucken idag och har samlats här utanför för att demonstrera sin druckenhet? Så låter det.

Ludvig Bry dig inte om det, min fru. Ingen kan ändå få ordning på folket mera.

tjänarinnan Jag ber er, Madame, att inte titta ut.

Marie Och varför skulle jag inte titta ut? Har jag inte rätt att få se solen? Är det någonting du försöker dölja för mig?

tjänarinnan Inte alls, frun. Jag bara ber er att inte titta ut.

fångvaktaren Det skadar inte att titta ut. Det skulle göra drottningen gott.

Marie Och varför det?

fångvaktaren Jo, ert trogna folk uppför idag ett skådespel här utanför enkom för att roa er och tjäna den kungliga familjen till uppbyggelse.

Marie (glatt) Har de då kommit för att hämta oss tillbaka? (*går mot gluggen. I samma ögonblick syns utanför denna ett blodigt kvinnohuvud spetsat på toppen av en pik. Huvudet svänges av och an.*)

Det är prinsessan av Lamballe! De har halshuggit min bästa väninna!

fångvaktaren Nej, madame. De har inte halshuggit henne. De har massakrerat henne. De har styckat henne under råa tillrop. De har festat upp hennes lik och sedan glada dragit upp hit med hennes huvud på en pik bara för att glädja er.

Ludvig Bry dig inte om det, min kära. De vet inte vad de gör.

Marie Jo, de vet mycket väl vad de gör. De ägnar sig metodiskt och fullt medvetet åt utstuderad grymhet, som de beflitar sig om att hela tiden förvärra. Och du slår ditt folks urartande ifrån dig med ett likgiltigt "bry dig inte om det". Och du skall vara kung!

Ludvig Vi måste göra det bästa av situationen.

Marie Varför gör du då bara det sämsta av situationen hela tiden? Det sämsta man kan göra är att ge upp, och det har du gjort hela tiden och från början!

Ludvig Min kära, jag har bara försökt avhålla mig från att reta massorna.

Marie Och du har då minsann lyckats! Har du någonsin sett ett mindre uppretat folk? De massakrerar alla landets aristokrater med lagens och din nationalförsamlings välsignelse och kommer hit till vårt fängelse för att visa våra halshuggna vänners huvuden för oss! Nej, du har aldrig retat dem, men i stället retar de oss! Är det bättre?

Ludvig Min vän, bry dig inte om dem.

Marie Nej, min vän, du har rätt, jag borde aldrig ha brytt mig om dem. Jag borde aldrig ha brytt mig om Frankrike. Jag borde aldrig ha nedlåtitt mig till att bli gift med dig och drottning över detta ditt förbannade Frankrike!

Ludvig Seså, min kära, ännu finns det hopp.

Marie Det kan endast Frankrikes konung inbilla sig själv när han ser den oskyldigaste och vänligaste av Frankrikes damer på detta sätt (*visar mot huvudet svängande där ute*) presenterad för honom när han sitter inspärrad i ett fängelse för dödsdömda! Kom bara inte och säg att du inte var ansvarig för Frankrike och för din egen situation!

Ludvig Min kära, hela världen vet att vi är oskyldiga.

Marie Om hela världen vet det, kom då hit till denna glugg och ropa ut det till hela världen! Den behöver tydligen påminnas.

Ludvig De har ännu inte dödat oss.

Marie Nej, det är bara det som fattas. (*gråter*) De odjuren!

Scen 5.

Hos snickaren Maurice Duplay. Ett mycket idylliskt småborgerligt hem.

Mor Duplay Ack, vad det är ljuvligt att ha den omutlige boende hos oss!

snickaren Ja, vi är nog en av de få familjerna i Frankrike idag som kan känna sig trygga.

mor Vad menar du?

snickaren Det pågår fasansfulla räfster i alla hus med aristokratförbindelser idag.

mor Ännu större tur och lycka då att vi blev de som fick ha advokaten boende hos oss.

snickaren Ja, jag har aldrig ångrat att jag inbjöd honom till att bo hos oss den dagen för ett år sen, när han sökte skydd hos oss och själv var svårt förföljd och nära att bli dödad.

mor Se, där är han! Jag får önska er god morgon, advokaten!

Robespierre (nyfriserad, ren och fin, med en lätt bugning) Tack! Och jag får önska er det samma. Har jag ännu sökts av någon denna dag?

mor Jo, flera väntar redan utanför vår farstu.

Robespierre De får komma in. Jag har gjort färdigt min *lever* och *toilette*. Jag ber er samtidigt ha godheten att lämna mig allena med mina kamrater. Vi har flera allvarliga saker att behandla.

snickaren Med respekt drar vi oss fromt tillbaka. Mor, du har väl tvätten att ta hand om? Själv går jag in till min verkstad.

Robespierre Ha en angenäm och god harmonisk dag.

snickaren Vi önskar er det samma. Kom nu, frugan min! (*värddparet går ut.*)

Robespierre Jag kan ej ha det bättre. En idyllisk anspråkslös och flärdfri tillvaro på gatuplanet i all enkelhet i hjärtat av Paris i striktaste jordbundenhet – finns det en mera idealisk tillvaro att drömma om för en som vill omstörta hela världen och befria den från all dess uppblåsthet och ruttenhet? – Välkommen, käre Desmoulins! Är du den förste här idag?

Desmoulins Jag ville först av alla tala med er innan ni blir dränkt av alla smickrarna.

Robespierre Jag ber dig, tala fritt ur hjärtat, käre vän Camille.

Desmoulins Revolutionen har fullständigt urartat och är på drift.

Robespierre Min vän, det gjorde den när du predikade Bastiljens erövring för tre år sedan redan.

Desmoulins Men jag menar nu moraliskt. Dessa magstarka septembermord har gått för långt.

Robespierre De har ej någonting med oss att göra. Pöbeln tar allt ansvar för allt vad som sker i fängelserna.

Desmoulins Den har ingen makt och saknar all kontroll av all den ondska som nu plötsligt sluppit lös och dansar utanför det kungliga fångtornet med prinsessan av Lamballes halshuggna huvud överst på en stång.

Robespierre Vi har ej någonting med dem att skaffa. Låt de destruktiva krafterna få härja fritt, så gör de desto fortare slut på sig själva.

Desmoulins Kontrollerar *du* situationen?

Robespierre Vi, konventet, kontrollerar staten och för fram revolutionen mot en alltmer storartad utveckling, som skall inbegripa hela Europa.

Desmoulins Vi har satt en fackla till en präriebrand som ej kan släckas, och vi är de första att förgås däri.

Robespierre Min vän, du är väl inte rädd? – Men se, vår vän Marat!

Marat (kommer in, gravallvarlig) Vi måste hårt accelerera tempot på rafistuleringarna.

Robespierre Är du av den meningen, min vän? Vår vän här är av motsatt åsikt. Han vill hålla vatten på revolutionens flamma.

Marat Har du blivit blödig, du, Camille, som först av alla tog till våld?

Desmoulins Jag ville krossa övermakten. Det var ej min önskan att själv bli tyrann.

Marat Upplever du dig som en sådan?

Desmoulins Oskyldiga massakreras, och ej någon är ansvarig utom vi!

Marat De ansvariga är konspiratörerna och de utländska fienderna.

Desmoulins Varför dödar vi då oskyldiga och ej de ansvariga?

Marat Vi har ej ännu nått de ansvariga skurkarna. Vi har nått fram till endast en tron än så länge.

Robespierre Vår vän Desmoulins beskyller oss för en moralisk utförsäkning.

Marat När vi stålsätter oss och uppfordrar oss som mest!

Robespierre Här kommer äntligen vår vän Danton.

Danton Här är ju hela bunten! Har ni kafferep? Var har ni vinet?

Marat Din aptit går inte av för hackor. Är du nöjd med veckans arbetsresultat?

Danton Massakrerna fortlöper finfint! Snart är fängelserna tömda på aristokrater så att vi kan börja fylla dem med folk från hela landet.

Robespierre Men är ej massakrerna en aning råa, ofina, oblyga och brutala?

Danton Vi har givit folket fria tyglar. De får göra som de vill. Igenom mordens öppenhjärtlighet och grälla obehärskning talar folkets egen röst i blodfullaste tänkbara uppriktighet.

Robespierre Men är det inte litet klumpigt och ineffektivt?

Marat Vad menar du? Vill du ha nattliga manschettmord endast?

Robespierre Mina herrar, varför bruka primitiva slaktaryxor och få blod på kläderna när vi har giljotinen?

Danton Robespierre har rätt. Med den maskinen kan vi effektivare få flere under bilan utan att för den skull nödgas ändra på systemet.

Marat Tror ni verkligen att vi lyckas med att få dem alla, alla de två hundra sextio tusen vidriga aristokraterna, ur vägen genom bara giljotinen?

Robespierre Det är kanske den allena smärtfria metoden. Den behagar mig, ty den är ren, och den behöver inga bödlar utom anonyma sådana.

Danton Marat, din primitivitet är bara klumpig, långsam och olidligt sölig. Låt oss få ett slut på dessa vidriga septembermord, som bara gör att folk tar fel på fängelser och slakterier. Många gummor har nu redan fått sitt kött i fängelset i stället för i rätt butik, och fångvaktarna tjänar bra på att förvandla lik till säljbart köttfärs. Den som hungrar märker icke skillnaden.

Robespierre Du har rätt, Danton. Vi måste bli civiliserade. Vi kan ej frossa omåttligt som nu i blodig smaklöshet som inte ens är effektiv.

Marat Jag ger mig. Må septembermorden sluta. Men vi kommer att behöva många flera giljotiner.

Danton Vi ska genast låta börja masstillverka dem.

Desmoulins Och vad blir det då av revolutionen, mina herrar?

Marat Vilken då revolution?

Desmoulins Har ni glömt eden som vi en gång svor i bollhuset att ge vårt land en demokratisk och bestående författning?

Marat Gosse, du är långt efter din tid. Författningen förföll för mera än en månad sedan.

Danton Vi har krigstillstånd och måste härska oinskränkt genom konventet.

Robespierre Vår vän Desmoulins har rätt dock, mina herrar. Det var eden i bollhuset som först startade det hela och som fört oss var vi står här nu idag. Konventet är dess konsekvens. Men, käre vän Camille, författningen har spelat ut sin roll. Det är konventet som nu gäller och ej något annat.

Desmoulins Och demokratin?

Marat Den får du drömma om, Camille, tillsammans med poeter.

Desmoulins Den är dock vad jag har kämpat för, och den är allt vad jag skall kämpa för.

Danton Först måste vi nå fred.

Desmoulins Igenom mord och krig?

Robespierre Vår vän Camille är en uppriktig teoretiker.

Marat Vi måste tänka praktiskt!

Danton Ja! Vi måste först och främst ha mera vapen och fler giljotiner!

Robespierre Det är verkligheten, Desmoulins.

Desmoulins Nej, mina herrar, ni är alla tre förförda av en omärkligt accelererande men farlig karusell som snart ej någon mer kan hoppa av.

Robespierre Konventet styr den, Desmoulins.

Desmoulins Och har det full kontroll? Styr det septembermorden kanske?

Saint-Just (som just har kommit in) Ja, allt är inom kontroll.

Desmoulins Jag tvivlar på det. Du måhända som en dödens ängel kontrollerar läget, ädelmodige Saint-Just, men ej ens du skall göra det i längden, ty det finns ej någon mänsklig kraft som är så omänsklig att den kan kontrollera döden. (*går*)

Danton Döden är fullständigt oväsentlig inför livet.

Robespierre Ja, så länge livet fortbestår.
Danton Det fortbestår för evigt.
Saint-Just Ja, men ej i ständigt samma form. Det vore alltför tråkigt.
Robespierre Alltså är det döden som gör livet till ett omväxlande mindre tråkigt skådespel.
Marat Ja, kanske det. Åtminstone så vore livet alldeles för odramatiskt utan döden.
Danton Jag är likgiltig för döden men ej så för livet.
Robespierre Jag är likgiltig för livet och för döden.
Saint-Just Det är det som kallas jämvikt.
Danton Gud så tråkigt!
Marat Sluta nu med era filosoferier! Vi har giljotinens politik och framtid att konkretisera!

PAUS.

Akt IV Scen 1. Konventet.

Danton talar.

Danton Det har riktats anklagelser mot oss. Man beskyller oss för bestialitet och summariska avrättningar. Man ifrågasätter att vi försvarar vårt land. Är då republiken redan förlorad i begynnelseskedet av dess första säsong? Måste vi då redan uppge republiken som förlorad? – Leve republiken!

många (svarar) Leve republiken!

Danton Över tusen fångar har mördats. De har brutalt slaktats ner i fängelserna utan att någon trätt hindrande emellan. Detta är vi alla medvetna om. Vår samvetsgranne vän minister Roland är icke ensam därom. Ingen av oss trädde hindrande emellan. Inte ens minister Roland trädde hindrande emellan, ty ingen kunde stoppa folket i genomförandet av sin spontana rättvisa. Var icke samtliga av alla dessa mer än tusen döda skyldiga? Var de icke samtliga landsförrädare? Hade det franska folket icke rätt att försvara sitt land? Leve republiken!

många (entusiastiskt) Leve republiken!

Roland (talar) Vår vän och justitieminister Danton försvarar värtaligt folkets rätt, men han har icke alldeles rätt i alla avseenden. För vår vän advokat Robespierre uppdagades ett fall av en oskyldigt avrättad man. Denne avrättades brutalt och slakthusmässigt som vilken landsförrädare som helst och bevisades när det var för sent vara oskyldig.

Danton (avbryter) Ja, och grät inte Robespierre blod för den sakens skull? Bör icke hela nationen gråta blod för en enda oskyldigt avrättad man som ingen kunde rädda undan folkets lössläppta vrede? Jag försvarar vårt fria franska folk mot hela världen!

Roland (slipper äntligen emellan) Är det så säkert att denne oskyldigt avrättade man var ensam? Om det har funnits en säkert oskyldig bland de avrättade, vem kan med säkerhet påstå att det inte har funnits flera?

Danton Jag! Och även om det inte kan uteslutas att det kan ha funnits flera, så vem går väl fri från skuld? Vem av oss alla är inte en del av det franska folket? Vem av oss 25 miljoner försökte väl hindra ett enda av alla dessa septembermord? Försökte ni, minister Roland?

Roland Jag har svårare anklagelser att komma med på flera ledamöters begäran.

Danton Den som anklagar mig anklagar det franska folket!

Roland Mina anklagelser gäller varken er, herr justitieminister, eller det franska folket. De gäller en enskild individ, den egentliga anstiftaren av septembermorden, en man som tycker att dessa tusen mördade offer var tvåhundra femtio tusen

män skor för litet, en viss envåldsmaktssträvare som officiellt i laga dokument uppmuntrat Frankrikes andra städer att följa Paris septembermords exempel, en viss Jean Paul Marat. Finns han här?

Marat (reser sig) Jag har bara uttryckt mina åsikter.

Roland Ni vill mörda 260,000 aristokrater. Och sedan? Vem vill ni mörda sedan? Är inte konsekvensen av er politik, när väl de 260,000 aristokraterna blivit utrensade, att det då är 24 miljoner 740,000 fransmän för litet?

många Ner med Marat! Ner med Marat!

Marat Det ser ut som om en stor del av er här hörde till mina fiender.

många Alla! Alla!

Marat Jag har ärligt framfört mina åsikter i "*Journal de République*". Jag anser att de 260,000 aristokraterna har fördärvat och korrumperat ihjäl Frankrike. Har jag fel? Bevisa det i så fall! Visa mig en enda parasit som varit sitt land till någon nytta! Ni kan inte visa mig en enda! Tillståndet bland aristokraterna är alltså värre då än för Sodom och Gomorra! Skulle vi då skona en enda av dem? Jag har uttryckt mina uppriktiga personliga åsikter. Har vi icke då med vår republik infört åsikts-, samvets- och yttrandefrihet här i landet?

flera Han har rätt.

andra Marat är en ärlig man. Leve Marat!

många Leve Marat!

Roland Vi beklagar icke människovännen Marat för hans åsikter utan för att han omsätter dem i verkligheten. Han inte bara predikar mord på 260,000 fransmän, utan han föregår med gott exempel genom septembermorden och ber andra städer göra likadant till varnagel för hela världen! Han gör hela världen till Frankrikes fiende!

många Ner med Marat! Ner med Marat!

Marat (drar fram en pistol och sätter den mot sin panna) Om ni genomdriver åtal mot mig skjuter jag mig ett skott för pannan av olycklig kärlek för mitt folk! Endast en sådan folkvän som jag skulle här och nu kunna skjuta mig för detta folk som jag älskar. Jag har ärligt framlagt mina åsikter för er. Döm mig för min ärlighet, men låt alla hycklare gå fria som tiger bara för att få gå skottfria!

många Rädda mänskovännen! Leve Marat! Leve vår egen Marat!

Roland Dock är våra anklagelser mot Marat ingenting mot våra anklagelser mot statsåklagaren Maximilien Robespierre, som vi har faktiska bevis för att eftersträvar diktatorisk makt.

Robespierre (kallt) Framlägg de bevisen!

många Fram med bevisen! Fram med bevisen!

Robespierre Är det inte futtigt att vi här ägnar oss uteslutande åt personangrepp när vi har en hel värld att frälsa genom revolutionen?

Danton (dundrar) Robespierre har rätt! Det är skamligt av oss! Det är nedrigt och småaktigt! Har vi icke viktigare saker att behandla än lösa individuella anklagelser mot varandra? Och är icke medborgare Robespierre den fläckfriaste av oss alla? Är han inte fullständigt omutlig? Vad fan står vi då här för och kastar tomater på varandra när vi har ett kungadöme att avskaffa för evigt!

Marat Danton har rätt! Vi har viktigare saker att tänka på än att skymfa varandra som bråkiga barn i lekskolan.

Robespierre Personligen är jag villig att svara på varje enskild anklagelse som är riktad mot mig. Jag vill icke ha några andra fiender än nationens fiender.

många Hör! Hör!

andra Till saken! Till ordningen! Glöm anklagelserna! Nationen är ju i fara, för sjutton!

Danton Förvisso är nationen i fara! Har vi inte hjältemodigt slagit hertigen av Braunschweig och hans arméer tillbaka över gränsen? Men är faran därför över? Nej! I ännu trotsigare hat flockas blott fienderna samman, och det är blott en tidsfråga när

även England, det fria demokratiska England, som skaffade sig sin frihet med att halshugga sin konung, sällar sig till våra gemena fiender. Och vems är skulden? Vem är det som hela tiden skriver brev till utlandet och eggjar upp utlänningar mot oss för att vi vill dem väl? Jo, breven kommer från konungafamiljen i Tempeltornet!

många Skändligt! Skändligt! Ner med aristokraterna! Ner med konungafamiljen!

Roland Herr justitieministern Danton är alltså inte nöjd med septembermordens omåttlighet. Han vill alltså även ha konungafamiljens huvuden på fat, fastän de avsatts och spärrats in i fängelse och där lever som världens mest välbevakade och harmlösa familj.

Robespierre Får jag härmed be om att få kalla in vittnet låssmeden Gamain.

Roland Vad har en simpel låssmed med konungahusets vara eller icke vara att göra?

Robespierre Han har intressanta upplysningar att komma med. Träd fram, medborgare Gamain. Det var ni som lärde medborgaren Ludvig Capet till låssmed?

Gamain Ja, på min ära, fast nog var det tröttsamt och tålamodsprövande, för den rackaren kunde inte mycket, han! Han var nästan omöjlig att undervisa.

Robespierre Men till slut kunde han hantera lås tämligen säkert?

Gamain Ja, efter många om och men.

Robespierre Berätta om järnskåpet, som ni utförde tillsammans.

Gamain Jo, vi gjorde det där järnskåpet, och det var väldigt mycket om och men med det där järnskåpet, och till slut var det färdigt, och då monterade vi in det i väggen, och där ligger det väl låst och gömt ännu idag.

Robespierre Ni har ingen aning om vad det användes till?

Gamain Nej, men efteråt blev jag bjuden på rödvin av kungen, förlåt, medborgaren Capet, och jag blev så sjuk av det där rödvinet att jag sedan gick omkring och spydde i veckor efteråt. Jag blev så sjuk att jag måste laxera mig hela tiden i månader oavbrutet.

Robespierre Ni misstänker alltså att ni blev förgiftad?

Gamain Jag blev odugliggjord för resten av mitt liv. Därför har jag bett republiken om pension. Jag har ju tjänat den med att vittna om järnskåpet.

Robespierre Medborgare Gamain har beviljats en rundlig pension. Och jag ber att få presentera ifrågavarande järnskåp. (*Järnskåpet bäres in.*)

Se och häpna, medborgare och konventsmedlemmar! Detta skåp visade sig innehålla alla Frankrikes lömskaste statshemligheter!

(*öppnar skåpet. Detta visar sig innehålla mängder av brev och dokument.*)

Här finns brev till förutvarande konungafamiljen från hela världen och även avskrifter av brev från medborgaren Capet och hans hustru. Samtliga dessa våra brev, mina vänner, dokumenterar sannskyldiga sammansvärjningar mot Frankrike. (*Ett sus går genom mängden.*)

Marat Bravo, medborgare Robespierre! Vem vågar nu anklaga oss för maktfullkomlighet, när vi så nitiskt försvarar republiken att vi gör vad som helst för att avslöja alla komplotter emot den! Vem?

Louvet (reser sig) Jag!

Marat Vem är ni?

Louvet Jag, Jean-Baptiste Louvet anklagar Maximilien Robespierre för att eftersträva diktatur och maktfullkomlighet! Detta trick med detta järnskåp är en kupp för att utmanövrera lagen och jesuitiskt snärja den kungliga familjen i ett falskt och konstgjort komprometterande spindelnät! Låssmeden har ju till och med fått betalt! Jag kan slå vad om att vartenda brev och dokument har placerats där i efterhand och att många av dem är falska!

Marat Har ni läst dem kanske?

Louvet Nej, men jag känner Robespierre, och jag varnar er för honom!

Danton Saken måste dömas opartiskt av ojäviga undersökningskommissioner. Era privata personangrepp, medborgare Louvet, ber vi er att lämna utanför konventet.

Louvet Man frågade oss om någon vågade anklaga Robespierre. Jag anklagar honom! Hade jag inte rätt att besvara frågan?

Marat (giftigt) Vad har ni emot revolutionen, medborgare Louvet?

Louvet Dess överträdelse av lagen! Ser vi icke hur fler och fler av pöbelns hemskaste representanter och brottslingar får bekläda högre och högre ämbeten, vilka de utnyttjar till att begå värre och värre brott mot de mänskliga rättigheterna?

Marat Anklagar även ni oss för septembermorden?

Louvet Ja, i synnerhet för dem!

Marat Medborgare Louvet, folket i detta land har i 150 år förtryckts av ett ständigt allt svårare och mera urartande, utsugande och tyngre tyranni. I 150 år har en folklig syndaflood av naturligt och befogat ursinne dämats upp. I vår tid har dammen sprungit. Tror ni att det finns någon mänsklig eller naturlig kraft som kunde ha hindrat en sådan damm från att springa?

Louvet Jag försvarar lagen!

Robespierre Mot vem då? Finns det någon som anklagar lagen?

(Louvet blir svarslös. Tystnad uppstår.)

Danton Gå hem, medborgare Louvet. Kom tillbaka när järnsåpet och dess dokumentmaterial har undersökts.

Robespierre Vi har redan ett preliminärt undersökningsresultat. Vartenda ett av dessa etthundrasextiotvå dokument är garanterat äkta, och undersökningen av dem har resulterat i en reguljär anklagelseakt mot medborgaren Ludvig Capet i femtiosju punkter. Ingen av dessa femtiosju anklagelser väger dock så tungt som Ludvig Capets skuld i massakern den 10 augusti då tolvhundra oskyldiga dödades.

Roland Det minsta man kan begära är att denne så kallade Ludvig Capet åtminstone själv ska få försvara sig.

Robespierre Nåväl! För in honom!

Danton Fören in medborgaren Ludvig Capet, på det att han själv må besvara anklagelserna, om han kan.

(En förskräckt och vardagligt klädd Ludvig blir införd.)

Medborgare Ludvig Capet, ni är här för att ge ett preliminärt svar på 57 anklagelser emot er, av vilka den grovaste dock är er anstiftan till massakern på 1200 oskyldiga människor som ägde rum den 10 augusti. Vad har ni att svara till det?

Ludvig (förskräckt) Det var aldrig någonsin min mening att utgjuta franskt blod.

Danton Likväl dödades dessa 1200 oskyldiga människor enbart till följd av ert agerande.

Ludvig Det bedrövar mig djupt att ni kan tänka någonting sådant om mig.

Danton Här gäller det inte vad vi tänker om er, utan här gäller endast klara fakta! Konventet kan bevisa att skulden enbart var er egen!

Ludvig Jag försäkrar er att jag aldrig gav någon order....

Danton Nej, men era soldater sköt! De dödades för er! Hur kan ni då mena att ni är oskyldig?

Ludvig Jag menar inte att jag är oskyldig. Jag menar bara att jag inte visste....

Danton För ut honom! Må vi överlägga om vidare åtalsförhandlingar mot medborgaren Ludvig Capet.

Ludvig (förs ut) Jag ville aldrig....

Roland Denne man var inte underkunnig om vad som skedde i hans namn. Hela hans långa regering har kännetecknats av vacklande handlingsförlamning, tveksamhet och brist på initiativ. Denne konung har aldrig givit klara befallningar. Och plötsligt ställs han inför rätta för mord på tolv hundra personer, en handling som han aldrig ens har tänkt på att utföra!

Danton Men han var ansvarig!

Marat Det var enbart för hans skull som de tolv hundra personerna omkom! Han var då ännu ensam ansvarig för hela riket i egenskap av dess högste styresman! Vi kräver blod för blod!

Roland Ni kräver ersättning för tolvhundra människors blod från landets blodfattigaste man.

Marat Det hjälps inte! Han måste bestraffas!

Roland Han kan inte dömas utan att hans skuld bevisas. Han gav inga order om att de 1200 skulle dödas. Tvärtom, just för att undvika blodsutgjutelse gav han inga order. Hur kan ni vilja avrätta honom för det?

Robespierre Konventet äger att ta ställning till tre saker. Ett: är Ludvig Capet skyldig till de 57 anklagelserna eller inte? Två: har Konventet rätt att döma honom? Tre: vilket straff skall han i så fall dömas till, om han är skyldig – döden, landsförvisning eller fängelse?

Marat Hela folket har redan dömt honom! Han ensam är skyldig till alla Frankrikes olyckor! Hans menlöshet och hållningslöshet är bara en mask bakom vilken döljer sig de mest landsförrådiska stämplingar och intriger i Frankrikes historia! Hans skuld är total och universell! Hur kan vi fria honom om hela folket dömer honom skyldig? Och det finns bara ett straff: döden! Han måste avrättas offentligt!

Th. Paine Betänk vad ni är inne på, mina bästa herrar. Hela världen betraktar oss uppmärksamt. Hur kommer den att reagera om vi dömer honom? Den kommer att fördöma Frankrike för evigt om vi gör oss skyldiga till konungamord!

Danton Kalla inte den blekfisen för konung. Folket har högst sett honom som en bagare.

Robespierre Hela konventet måste rösta i de tre frågorna. Varje enskild medlem måste individuellt avge sin röst. Jag förmodar att han utan vidare döms skyldig av konventet och att detta anser sig med rätta kunna döma honom. Men vad skall han dömas till? Själv yrkar jag på dödsstraff, ty en enväldshärskande konung, vilket Ludvig Capet faktiskt en gång var, får inte göra sig skyldig till sådana försummelse som han gjorde som så har äventyrat hela hans nations säkerhet, vare sig han själv avsåg de fatala konsekvenserna eller inte. Om han inte direkt och uppsåtligt gjort sig skyldig till folkmord och landsförräderi så har han gjort det indirekt, vilket i så fall är ännu värre!

många Hör! Hör!

andra Leve Robespierre! Leve republiken!

andra Leve Marat! Leve Danton!

andra Leve friheten! Leve nationen!

Robespierre Låt oss då omedelbart gå vidare till de tre omröstningsprocedurerna.

(*Allmänt bifall. Roland, Paine och andra moderata resignerar.*)

Paine (till Roland) Har Ludvig någon chans?

Roland Inte mot detta hysteriska konvent, som är i stånd till att döma landets konung till döden med enkel majoritet, dvs. en rösts övervikt. Och kungen är bara början. Om han giljotineras går sedan ingen fransman säker.

Scen 2. Place de la Révolution, måndag 21 januari 1793.

Schavotten med giljotinen står i centrum omgiven av publik och soldater.

Bland folket ser man våra gamla bekanta Jacques, Michel, Joseph, etc.

Jacques Idag börjar republiken.

Michel Är det sant att de verkligen ska giljotinera kungen?

Jacques Kalla honom inte kung. Han är rent och slätt medborgaren Capet, liksom du är medborgare Michel. Han är inte ens någon bagare längre.

Michel Men han var ändå kung en gång.

Jacques Det har alla redan glömt, eller också kommer alla snart att glömma det.

Michel Här kommer han.

(En vagn rullar fram och stannar. Kungen stiger ur under beväpnad eskort. Han är enkelt klädd i brun rock, gråa benkläder, vita strumpor och vit flanellskjorta. Han verkar villrådig och förvirrad men förs upp på schavotten.)

Jacques Titta på honom! Vem skulle kunna tro att han en gång ens var en bagare!

Michel Han gör verkligen en mycket slät figur.

poeten *(finner dem)* Där är ni! Jag sökte just efter er! Det här är en olycksdag för alla. Konventet har gått för långt.

Michel Det är du inte ensam om att tycka. Men se på den där ömklige stackaren! Vem kan väl tycka synd om en sådan blekfis?

poeten Se! Han talar!

Ludvig Tyst med er! Jag finner mig inte i detta!

bödeln Ni måste. *(lägger hand på honom för att binda honom. Han gör motstånd, börjar sparkas och slåss, och det behövs tre män för att ta av honom rocken och hålla honom stilla, så att han kan bakbindas.)*

poeten Detta är ju direkt pinsamt!

Michel Säg inte annat!

kadetten *(kommer upp till dem)* Där är ni ju. Ja, så går det om man är konung och inte har kraft att använda kanonerna mot folket.

poeten Din cynism är malplacerad här.

kadetten *(indikerar Ludvig)* Hade han varit lika cynisk hade han aldrig varit här. *(Ludvig, bakbunden, andfådd, röd i ansiktet, i bara skjortan, träder fram till randen av schavotten.)*

poeten Tyst! Han tänker tala till folket!

Ludvig *(ömkligt)* Fransmän! Jag dör oskyldig! Det är från schavotten strax innan jag skall träda inför Guds ansikte som jag säger er detta. Jag förlåter mina fiender, och jag hoppas vid Gud att min död inte skall bringa olycka över Frankrike....

en general *(avbryter grymt)* Trummor! *(Trumviroklar dränker genast Ludvigs sista ord.)*

Skarprättare, gör er plikt!

(Bödlarna griper Ludvig, det behövs sex män för att med förtoivolans krafter kunna binda en ensam förtoivolad man vid stupstocken. Därefter släpps bilan ner. En av bödlarna visar därpå upp ett livlöst blodigt huvud, varvid åskådarna blir hysteriska:)

folket Leve republiken! Leve Frankrike! Ner med Frankrikes fiender! Mera blod! Mera blod! Leve republiken! *(etc.)*

poeten Jag mår illa.

Michel Jag med.

Jacques Kom så går vi och tömmer en butelj vin tillsammans. Det kan vi behöva. *(till kadetten)* Kommer du med?

kadetten Det behövs mer än bara vin för att dämpa det här folkets lössläppta ursinne.

poeten Kallar du det ursinne? Jag kallar det vansinne.

kadetten Nej, min vän, det är värre än så. Det är en barbarstorm som troligen kommer att lägga hela Europa i ruiner inom de närmaste tjugofem åren.

Jacques Låt oss då dricka vin så länge vi kan det.

(De försvinner i den yra mängden, som blir alltmer oredig.)

Scen 3. Konventet.

Danton Ledamöter av det fria Frankrike, varför detta bråk? Varför denna totala splittring med oändliga gräl som enda resultat? Låt oss samsas! Vi är ju en hel nation av ett enda folk, och aldrig har vi tidigare varit så enade mot omvärlden som nu!

Roland Visserligen har jag avgått som inrikesminister, men jag känner fortfarande ansvar för Frankrikes väl och ve. Vi girondister anser oss nödsakade att försvara de demokratiska formerna för vår republik! Inom ert läger, herrar jakobiner, förekommer mindre rumsrena fysionomier som predikar våld och terror. Främst bland dessa står det blodtörstiga vidundret Jean Paul Marat, som vi måste insistera på att ställs inför rätta en gång för alla.

Marat Försök bara! I två år har ni gnällt om angrepp och sammansvärjningar och hotet från Paris, och ni har inte fått så mycket som en skråma, medan jag dagligen måste klä skott för mina åsikers skull!

Roland Vi måste betona det olämpliga i att en politisk aktivist och publicist som i Paris mest spridda tidning framför totalitär terrorpropaganda har säte i nationalförsamlingen.

Marat Är jag inte folkvald kanske?

Danton Bröder, bröder! Kan ni inte hålla fred inbördes? Står vi inte alldeles ensamma, ett litet förbund av bröder, mot hela världen?

Robespierre Ack, mina vänner, ett sorgebud har just kommit oss till handa. General Dumouriez, som så framgångsrikt har försvarat nationen mot tyskarna och hela tiden gått från klarhet till klarhet, har plötsligt gjort gemensam sak med fienderna och gått över till österrikarna i Koburg.

många Förräderi! Förräderi!

Marat Hela nationen är anfrätt av förräderi! Vi har förrädarna mitt ibland oss! Var inte Dumouriez girondist? Där har vi förrädarna! (*visar mot girondisterna.*)

Roland Vi tillbakavisar anklagelsen. Är det icke i stället sedan gammalt känt att Dumouriez alltid varit vapendragare och tjänare åt den store Danton? Monsieur Danton, vad vet ni om general Dumouriez' anslutning till Frankrikes fiender?

Danton Skurkar! Hur vågar ni försöka kompromettera mig med jesuitiska insinuationer? Sannerligen säger jag er alla: med ett sådant illasinnat koteri i Konventet kan det aldrig bli någon fred! Låt det alltså bli krig partierna emellan! De kan inte rädda republiken i förbund med oss. Däremot ska den räddas utan dem och trots deras sabotage mot frihetens verksamhet!

Roland Danton, svara på frågan!

Marat Han har redan svarat! Han har kastat stridshandsken! Ta upp den om ni vågar! Härmed är alla medel tillåtna i försvaret av republikens okränkbarhet!

Roland Vi vidhåller att här föreligger åtal mot Jean Paul Marat!

några sansculotter (uppträder med dragna pistoler) Åtala folkvännen Marat om du törs!

Duperret (en girondist) Detta går för långt! (*drar sin värja och vill slåss.*)

Pétion (en girondist) Mina herrar, det här går inte! Vi kan inte arbeta om anarkin skall få tränga in i vår lagstiftande församling! Det måste bli ett slut på dessa oegentligheter och brott mot formerna för vår demokrati!

Roland Monsieur Duperret, stick ert svärd tillbaka i skidan. Det är under vår värdighet som demokrater att försvara oss med våld. Vi kräver att Marat ställs inför rätta.

många Han frikänns! Han frikänns!

Roland Det måste i så fall ske under lagliga former, och om han frikänns går sedan ingen medborgare längre säker i Frankrike. Emellertid har Danton förklarat krig mot Gironden å sitt parti Bergets vägnar, ett krig på liv och död. Herrar Marat och Danton har låtit alla förstå att ett samförstånd mellan partierna är omöjligt och att antingen den ena eller den andra parten måste lämna Konventet. Ett parlament i

vilket ultimatum ställs partierna emellan är inte längre ett demokratiskt parlament. Det är en anarki där den starkaste härskar med nävens rätt. I ett sådant hus har en demokrat ingenting att göra. Följaktligen anhåller jag om tillstånd att få lämna Paris.

Danton Bifalles icke!

många (upprepar) Bifalles icke!

Desmoulins (reser sig) Bröder, vänner! Ser ni inte själva vart ni är på väg? Ni är inte längre styrda av er själva! Ni är alla offer för ett subtilt intrigspel som startades redan för fyra år sedan när jag lät mig narras till att predika våld mot överheten vilket ledde till Bastiljens stormning. Bakom dessa intriger ligger Pitt, engelsmännen, österrikarna och alla reaktionära krafter i världen, och allt de vill är Frankrikes undergång! Ser ni inte att varje ny våldshandling ni begår mot varandra är en ny spik i Frankrikes gravkista, vilket endast gagnar fienderna!

Danton Camille, du yrar.

Robespierre Han är överansträngd. Hör inte på honom.

Marat Gå hem och lägg dig, Desmoulins.

Desmoulins Den dagen ni alla har fallit för er egen bila är det för sent för er att ångra er!

Marat Tysta ner honom. Han gör bara saken värre.

Danton Medborgare Marat skall åtalas i laglig ordning, vilket dock troligen endast kommer att leda till att han blir buren ännu högre i triumf som folkhjärte. Girondister, ni har ingen makt längre. Ni har gjort bort er.

Roland Vi försvarade demokratin, men ni har redan våldtagit den.

Danton Håll käften, herr före detta inrikesminister. Du har inga medborgerliga rättigheter längre, och din hustru har arresterats.

Roland (bestört) Varför det?

Danton Säg det. Nu för tiden arresteras folk bara.

Marat Om man är en god medborgare frågar man inte efter varför folk arresteras. Om man gör det kan man räkna med att i framtiden bli arresterad själv genom den goda medborgarandan.

Danton Folket har talat!

många Leve Marat!

flera Vi älskar dig, Marat!

andra Om du åtalas ska vi se till att alla dina anklagare blir halshuggna!

Marat Jag är inte rädd, om någon tror det. – Men vem är damen där, och vad gör hon här? (*pekar på Charlotte Corday som kommit in och nu står och samtalar med Duperret.*)

Robespierre Det är Charlotte Corday från Caen. Det är hon som har sökt dig i några dagar.

Marat Då vet jag. Det är hon som menar sig vilja sätta mig i stånd att göra Frankrike en stor tjänst.

Robespierre Ingen vet vad hon har i kikaren.

Marat Vi får väl se när hon en dag lyckas träffa mig.

Scen 4. Hemma hos Marat klockan 19.30 den 13 juli 1793.

Marat sitter sjuk och svettas i sitt badkar.

Marat (vrider sig i kallsvett) O Gud, dessa plågor! Ack, döda mig! Frigör mig från denna gräsliga dödlighets pina! Jag står inte ut!

tvättgumman (kommer in) Herr Marat, det har kommit en dam som vill träffa er.

Marat Tror du att jag kan ha fruntimmer nu, när min lösaktighets alla plågor ansätter mig som allra grymmast?

tvättgumman Det är ingen glädjemamsell. Hon har kommit i någon politisk mission.

Marat Vem är damen?

tvättgumman Hon heter Corday från Caen.

Marat Är det flickan Charlotte?

tvättgumman Ja, det var hennes förnamn.

Marat Om hon kommer ända in hit är det nog angeläget. Släpp in henne, om hon kan uthärda åsynen av mig.

tvättgumman (öppnar dörren ut) Mitt barn, herr Marat ber er inträda på egen risk.

Corday (utanför) Jag har ingenting att vara rädd för. (träder in)

Marat Mitt barn, ni är modig.

Corday Ja, modigare kanske än vad ni tror.

Marat Sätt er här bredvid mig. Så ni kommer från nästet Caen?

Corday Ja.

Marat Har ni kommit till mig för att avslöja alla de värsta förrädarna?

Corday Och mer än så. Jag har kommit för att rädda Frankrike.

Marat Då är ni en verkligt sann patriot. Vilka är då de värsta förrädarna?

Corday Monsieur Marat, jag har kommit hit mest för att rädda liv, ej för att offra så många.

Marat Om endast de rätta blir offrade räddar vi så tiotusentals liv.

Corday Ja.

Marat Nå, min flicka. Jag väntar på namnen.

Corday Är ni då tillräckligt frisk att kunna skriva?

Marat Här har jag mitt skrivbord, (visar på stolen bredvid badkaret,) och min penna och tavla. Jag väntar allenast på namnen.

Corday Ni känner dem redan. Det är Barbaroux, Pétion....

Marat (skriver mödosamt) Barbaroux, Pétion,....

Corday och Louvet.... (drar omärkligt fram en kniv)

Marat (skriver) och Louvet....
(Charlotte stöter kniven i hjärtat på honom.)

Ack, var detta din hjälp, kära vän?

Corday Må en offras på det att miljoner må räddas!

Marat Ack, hjälp, jag är sårad till döds! (dör)

tvättgumman (kommer instörtande) Ack, madame, vad är det ni har gjort!

Corday (lugnt) Jag har dödat en man för att så rädda livet på etthundratusen. Jag har dödat skurken för att rädda skuldlösa, och jag har frälst min nation från ett vilt djur för att skaffa Frankrike frid. Var det fel?

tvättgumman Ack, madame, vet ni vem ni har mördat?

Corday Han kallade sig folkets vän men var bara en mördare och demagog som förförde nationen och fick den att sluta i olycka.

tvättgumman Ack, han var Frankrikes ädlaste människovän!

Corday Han var Frankrikes bödel, och jag har befriat nationen från honom. I morgon är vår nationaldag. Må mitt värv bli en större anledning till dagens firande än pöbelns våld mot Bastiljen!

tvättgumman Mitt barn, ni blir halshuggen för detta nesliga dåd!

Corday Jag har dödat. Det är icke mera än rätt att jag även blir straffad. Må jag då bli bestraffad ordentligt för att jag har befriat mitt land.
(Några revolutionssoldater kommer.)

soldat 1 Madame, vi är här för att hämta er.

Corday Och jag står helt till er tjänst.

soldat 2 Ni blir avrättad såsom en mörderska.

Corday Så blir jag gift då med döden för att jag ej fruktade för att befria mitt land från döden.

(de bakbinder henne och för bort henne. Tvättgumman lämnas ensam med liket av Marat.)

tvättgumman Stackars människan! Nu blev han då åtminstone äntligen befriad från alla sina plågor! Han kanske rentav kom billigt undan, när man tänker på giljotinen. *(börjar städa upp i rummet.)*

Scen 5. Konventet.

Danton Som Barrère mycket riktigt sade, vår republik är såsom en belägrad stad! Må ingen fransman få svika sin plikt i försvaret därav! Må var människa mobiliseras, må ungdomarna tvingas ut i försvarskriget mot alla tokstollar utomlands som vill förvägra oss friheten, må alla gifta män smida fram vapen och arbeta hårt med transporten av vapen och artilleriet, må kvinnorna sättas i arbete med att sy kläder och tält åt soldaterna och tjäna sjukhusen såsom sköskjuterskor, nej, förlåt, sjuksköterskor, och må barnen tillsättas att samla ihop gammalt linne för gasbinda åt alla fältskärer, och låt de gamle få uppträda framme på torgen som talare så att de med ordets nytta åtminstone må elda upp alla yngre och senare generationer till iver och entusiasm i det eviga kriget mot härskarna och mot tyrannerna till outtröttligt försvar för vår frihet och vår republik och dess heliga sak! Må vi hellre förintå vårt Frankrike själva och bränna ihjäl det till aska än se att vår frihet och vår republik och vår rätt blir besegrad och kränkt!

hela konventet Hurra! Leve vårt Frankrike och republiken!

Hébert Det är nu min plikt, mina herrar, att dra inför rätta en av republikens mest skyldiga skändliga giftiga och mest förfärliga fiender. Vi har i månader nu hårt arbetat med hennes anklagelseakt, och vi vill nu för er och för hela historien i framtiden en gång för alla bevisa att hon ej är någonting annat än spindeln i nätet av hela konplotten mot Frankrike. Med sina brev har hon ej endast gjort sig till Frankrikes första och största förrädare, genom dem har hon dessutom frammanat varenda tysk stat emot Frankrike och ej allenast var tysk stat: varenda monark går emot oss i världen och önskar vår undergång. Det inbegriper förutom det giriga Preussen och avundens grå Österrike ock Sverige och Spanien och England! Kan vi tolerera att en sådan människa lever?

Fouquain-Tinville För fram den så kallade änkan Capet, förutvarande drottning Marie Antoinette av Frankrike.

(Marie Antoinette förs fram. Hon är helt förändrad, klädd helt i svart, helt gråhårig, med slitet ansikte och besatt av sorgsen allvarlig likgiltighet. Ingenting kan få henne att le mera.)

Hébert Härmed ombedes ni att mycket noggrant besvara de frågor vi ställer er. Säg allra först vem ni är, madame.

Marie Det vet väl alla vem jag är. Jag är blott en kvinna.

domaren Ert namn, madame, är vad vi ber om.

Marie Marie Antoinette, född Habsburg.

Hébert Ja, det är ert namn, men ni är mycket mera än så. Ni är Frankrikes olycka! Visste ni det, madame?

Marie Jag ber min herre förtydliga sig.

Hébert Det var ni, endast ni, som förvandlade Ludvig Capet till ett blodtörstigt monster som sög ut allt folket och lurade det med att utplundra det på allt vad detta godtrogna folk själva samlade åt sig och ärbart förtjänade genom hårt hederligt arbete!

Marie Kanske att folket blev vilselett, lurat och utsuget, men det var i så fall icke av mig och min make.

Hébert Och vem var det då av?

Marie Det vet icke jag. Och om min make visste det kan han ej längre berätta om det, ty ni lät honom inte alls tala till punkt.

Hébert Ändå måste ni misstänka vem som kan ha misslett folket om ni alls är av sådan åsikt.

Marie Om folket blev misslett så var det av sådana som hade eget intresse av att det blev misslett.

Hébert Och vem kan ha haft så perversa intressen om inte ni själv och er make?

Marie Om någon ej hade det så var det vi två åtminstone. Endast vi två kan jag svara för själv. Om det fanns någon som hade något intresse av Frankrikes undergång måste den mänskan ha funnits bland Frankrikes övriga tjugofem miljoner människor.

Hébert Ni anklagar således hela ert folk för de brott som ni ensam begått!

Marie Nej, jag anklagar ingen, ty jag har ej namngivit någon. Men ni vågar anklaga mig, en försvarslös och oskyldig kvinna, och därjämte min egen avlidne man, fastän han sedan länge är mördad av er. Har ni ej lyckats tillräckligt straffa oss ännu för vår uppenbara fullständiga skuldlöshet?

Hébert Ni bara slingrar er. Ni blott försöker att göra små finter, madame. Att ni då inte skäms! När så många oskyldiga fransmäns blod tynger allenast på ert eget samvete, nedriga folkmörderska!

Marie Är ni här för att lagligen anklaga mig, herr Hébert, eller bara för att kasta glåpord på mig? Jag kan svara på frågor men icke på skymfliga tillmälen.

Hébert Men, kära nån, madame, vad ni är skenhelig! Jag skall då ställa er frågor! Så säg mig då först och främst vad för en ställning ni intager till republikens mångskiftande krigslycka.

Marie Jag vill ej någonting annat än Frankrikes väl, och det är vad jag alltid har velat.

Hébert Och likväl har ni aldrig för något ögonblick upphört med era försök att förgöra, fördärva och tillintetgöra vårt heliga Frankrike! Till vilket pris som helst ville ni ensam regera vårt land och bestiga på nytt den tron som ni så skändligen redan befläckt!

Marie Monsieur, ni befläcker er själv med att falla tillbaka på era förfelade skymfliga tillmälen. Hur kunde jag och min make på nytt önska att få bestiga den tron som var vår redan och utan någon som helst konkurrens sedan längre tid än tjugo år?

Hébert Så ni anser då er alltjämt vara en drottning?

Marie Jag är icke annat så länge jag lever. Fortfarande när jag är död skall ni finna att ni helt förgäves försökt att förnedra och detronisera mig.

Hébert Tror ni då att kungadömet är nödvändigt för folkens lycka?

Marie Jag kan icke påstå, och ni icke heller, att min eller andra monarkers död skall lända något folk till någon lycka.

Hébert Ni måste med andra ord ändå beklaga att er son går miste om tronen tack vare att folket har vaknat till insikt om sin demokratiska rättighet?

Marie Jag kan ej kalla våld och barbari och mord uttryck för folks demokratiska rättighet.

Hébert Här var det nu endast tal om er son. Såsom moder så måste ni väl dock beklaga att han ej blir konung?

Marie Jag kommer ej någonsin att ens för min egen sons räkning kunna beklaga det minsta som länder hans land till dess fördel.

Hébert Ni är då så fräck att ni framhårdar i att benämna Frankrike er sons land fastän han ej någonsin skall bli dess konung!

Marie Med makt eller utan är han dock född konung och skall så förbli i all evighet. Ni, monsieur, må ha stor makt över människors liv, men ni har icke någon makt ens över ert eget öde.

Hébert (för sig själv) Hon är alltför bakslug för mig. Jag får övergå till litet manhaftigare metoder. Hon är dock allenast en kvinna.

Ej är ni allenast en blodsugarskräcködla, makan till Frankrikes värsta vampyr, men därtill har ni slösat bort Frankrikes ekonomi blott på era orgiastiska nöjen och lekar! Hur mycket, madame, gav ni ut endast på konstruktionen av det lilla slottet Trianon?

Marie Det fanns en särskild fond för bekostandet av dess uppförande. Jag såg ej någonsin de räkenskaperna själv.

Hébert Men var tog ni de pengarna? Tog ni dem icke från staten?

Marie Jag sade ju redan att det fanns en fond för dess byggnad. Dock medger jag att detta trädgårdsslott blev mycket dyrare än vad man räknat med, och själv vill jag helst av alla att de räkenskaperna utreds. Måhända har någon försnillat av den fondens medel och utan vår vetskap därom.

Hébert Var det icke just i detta slott som ni umgicks med Jeanne de la Motte?

Marie Nej. Jag träffade aldrig den kvinnan.

Hébert Men hon blev dock offer för er i den skamliga halsbandsaffären.

Marie Jag såg henne aldrig. Hur kunde hon då bli mitt offer? Hon var det i stället som aldrig upphörde att skandalisera, förtala och dikta amsagor om mig. Jag om någon är offer för henne, för hon var den första i Frankrike som med sitt hat tände elden till revolutionen.

Hébert Ni framhärdar alltså i ert feiga hävdande att ni ej hade något med henne att göra, trots att hon dock hade en hel del affärer med er?

Marie Ni tycks ej taga någon som helst hänsyn till vad jag säger. Jag har sagt er sanningen och kommer ständigt att fortsätta säga er den.

Hébert Kan ni verkligen med, madame, att tillstå hela den fasliga sanningen om ert fördärvliga leverne? Vi har här en skriftlig anklagelse undertecknad av er egen son, där han vittnar om att ni vid upprepade tillfällen ensam men även tillsammans med er makes syster bedrivit de skamlösaste mest härresande incestuösa bedrifter och övningar med eder son, denna harmlösa och minderåriga oskuld. Läs själv dokumentet och eder sons underskrift! Och, madame, varför har ni då gjort detta inför hela världens förvånade blickar? Jo, endast för att, liksom era besynnerliga företräderskor på samma tron Katarina av Medici och Messalina av Rom, sexuellt demonstrera er makt över er egen manliga avkomma!

(Tystnad. Alla sitter stumma och inväntar drottningens svar. Hon tiger och ser föraktfullt förbi åklagarna. Flera närvarande och alla kvinnor skruvar på sig av pinsamhet. Domaren blygs och ser neråt.)

Efter en stund, när ingen sagt någonting:)

en jurymedlem (till domaren) Herr president, jag ber er uppmärksamma att icke den anklagade har besvarat anklagelsen och icke yttrat sig om vad som enligt åklagaren hänt mellan henne och sonen.

Marie Antoinette (lyfter stolt och med ett ryck upp huvudet) Om jag ej har svarat beror det blott på att naturen själv vägrar att svara på en sådan beskyllning mot en äkta moder. Jag vänder mig till alla mödrar som kan vara närvarande. Endast de kan förstå mina känslor.

(det går ett sus genom församlingen.)

Robespierre (till Hébert) Din klantiga stackare! Hur kan du vara så dum och gemen, din idiot?

en förvånad röst i publiken Se vad kvinnan är stolt!

Marie (till sin advokat) Lade jag kanske alltför stor värdighet in i mitt svar?

advokaten Madame, fortsatt precis som ni börjat, och allt kommer att gå så bra som det alls kan gå under de rådande omständigheterna.

Marie Det låter föga uppmuntrande.

advokaten Om jag försvarar er dåligt, madame, så beror det allenast på att jag ej själv vill bli giljotinerad, som er egen makes försvarare blev.

Marie Jag förstår er.

advokaten Det tackar jag för.

Fouquier-Tinville (reser sig) Vi har nu under tjugosju timmar, igår under femton, idag under tolv, alla plågats av dessa förhandlingar som icke leder någon vart. Ju förr vi får ett slut på den här domstolsscenen, desto bättre. Jag vill därför fråga den anklagade, om hon har något ytterligare att tillägga till sitt försvar.

Marie Jag vill blott säga detta. Igår visste jag ingenting om de vittnen och anklagelser som jag skulle få höra. Nu har jag hört allt, och ej någon har kunnat bevisa det minsta mot mig. Jag har, en ensam kvinna, en moder och änka, som slitits ifrån mina barn, dragits här inför rätta av män, vilka tydligt har avsikten att hugga huvudet av mig vad jag än säger. Jag är icke rädd för att dö. Jag ser döden tvärtom som min efterlängtnade befriare. Allt har ni tagit ifrån mig, I män, och tills vidare ytterligare bevisat er grymhet med att isolerad i ensamcell låta mig ändå förbliva vid liv. Ju förr ni tar mitt liv, desto bättre. Min oskuld må skria mot er i all evighet sedan och mest av allt mot detta Frankrike, som visat sig vara världens mest elaka och mest omänskliga folk och nation. Det var allt. Jag dör oskyldig, avrättad liksom min hela familj av en blodtörstig pöbel, men aldrig skall en kvinnas ensamma anklagelse mot det manliga könet i evighet tystna hur noggrant ni än må med ert precisionsinstrument skära huvudet av mig. Mitt liv var en dagfjärils ytliga flyktighet, men min förbannelse mot er är evig, och ni måste leva med den, mina herrar.

Fouquier-Tinville För bort henne! Vad mer behöver vi höra? Hon är alltför uppenbar som alla tiders mest hårresande landsförräderska! All hennes skuld ligger i alltför uppenbar dager! Vi har hennes brev, där hon uppmanar andra nationer och kungar och kejsare till oförsonligt krig mot republiken! Hon har störtat landet i olycka! Ingenting kan rädda denna fatala och onda, förkastliga kvinna! För bort henne genast! (*Marie Antoinette föres ut.*)

(*för sig själv, till publiken*) Vad mera? Vem sedan? Allt fler blir för varje dag giljotinerade. Varför, – och vem blir sist kvar? Vem är kraften som ligger bakom denna ständigt tilltagande död? Ingen människa leder den kraften. Den drabbar oss alla som någonting osynligt utifrån som ingen kan göra något för att värja sig emot, och icke ens denna tappra oskyldiga moder och änka.

Se nu dessa tjugotvå arma förlorare till demokrater, som rättvist skall dömas till döden för förräderi emot staten! (*De 22 girondisterna förs in.*) Och vad har de gjort? De har velat till varje pris ge staten en demokratisk författning och konstitution, och när Robespierre och Marat gjorde motstånd så blev de hysteriska och gick till ytterligheter. Nu drabbas de av jakobinernas ytterligheter i stället. –

I män av Girondens parti, vad har ni väl att säga till edert försvar?

Vergniaud Vi är oskyldiga!

Fouquier-Tinville Det är inget försvar nu för tiden. Ej någon är oskyldig längre. Den som är mest intelligent klarar livhanken, och alla andra går under. Det är nu vår lag som har tvingat sig på oss av tiden. Ni har ingen talan, ty ni är anklagade för att ha misslyckats, och ni har misslyckats, ty ni har alla förlorat mot makten och döden, som nu ensam härskar med terror och fruktan i Frankrike. Dö, tappra män av Gironden, och tacka försynen för det att ni ändå får dö som martyrer för det som ni trodde var rätt!

Valazé (reser sig upp) Aldrig låter jag mig bli avrättad av andra! (*drar upp en dolk som han omedelbart stöter i bröstet. Han dör genast.*)

Vergniaud Partibröder! Han har gjort rätt! Han är död! Han har givit oss ett gott exempel! Låt oss ej förskräckas av döden! Må vi hellre dö för vår egen hand än acceptera att bli lagda under de makttörstiga jakobinernas mordvapen! Må vi ej nånsin ge efter för Robespierres giljotindiktatur! (*sätter något i munnen.*)

Ducos Ack, du ädle författningsordförande och nationalförsamlingspresident, tog du allt giftet själv? Finns det ingenting kvar åt oss andra?

Vergniaud Tyvärr, gode broder, jag hade blott en enda dos.

Lasource (skriker ut mot jakobinerna) Vi skall dö, vi Girondens partiledare, vi de sista försvararna av demokratiska värden, emedan vårt folk har förlorat förståndet, men ni, jakobiner, skall samtliga dö när vårt folk åter kommer till sans!

Fouquier-Tinville Det är nog. De är dömda. För bort dem.

Ducos Nej, aldrig skall det vara nog! Mina bröder, det här är vårt livs sista natt! Vi skall helga den med att tillsammans med dans och sång fira vår demokratis sista nattvard! Må ingen förtrötts! Må skrattena eka i fängelset, må vi bli glada av vin och god mat, må vi ej spara på våra sista resurser i livet, må vi alla hänsynslöst slösa dem bort på att fira tillsammans den franska demokratins yttersta nattvard!

Vergniaud Se! Jag kastar bort återstoden av min sista giftdos! Den skulle ha tagit mitt liv, men jag uppoffrar döden för er, mina heliga kanske odödliga partikamrater! Vår broder Ducos har alldeles och fullkomligt rätt! Jag skall själv presidera vid demokratins sista franska bankett som den demokratipresident som jag dock alltid var! För er skull, vänner, offrar jag döden för livet med er under den sista natten!

Lasource Han leve! Må vi värdigt avsluta demokratin i vårt land med en intellektuell orgie av fest och tal utan slut!

Fouquier-Tinville Det är nog! De är dömda! För bort dem!

Ducos Men se! Hör på åklagaren! Tror du verkligen med Robespierre att ni kan göra något åt vår idealism?

Lasource Ni kan döda oss, visst, ni kan halshugga demokratin, som ni halshög en änka nyss efter att ha tagit från henne hennes två barn, ni kan halshugga Frankrike, visst, men ni kan icke halshugga idealismen. Och om ni försöker så lyckas ni endast halshugga er själva.

Vergniaud Ty idealismen står över allt mänskligt i världen. Det mänskliga söker det låga och nedriga, men den unika och sällsynta idealismen är den enda mänskliga kraft som evinnerligt strävar mot höjden och som ensam för mänskan vidare och som får henne att alls överleva.

Lasource Hör! Så talar vår president!

Ducos Leve demokratin!

Fouquier-Tinville Hör på dem så de kacklar! I morgon är alla ni kycklingar nackade!

Ducos Hör så han snackar! Han är styv i korken, den mördaren och jakobinen! Vem avrättar ni efter oss? Robespierre? Kanske själve Danton? Ingen kan rädda er, jakobiner, i längden, ty själva går ni löst och mördar de enda som kunde ha ställt upp till edert försvar!

Lasource Vi skall festa och dricka och tala och dikta och dansa och sjunga all natten lång så hela världen skall höra det och minnas demokratins franska svanesång så länge någon kan drömma om frihet!

Fouquier-Tinville Håll käften, din slyngel!

Lasource Tids nog, när du själv håller käft och har fullständigt tappat ditt huvud!

Vergniaud Besinna er, vänner, och låt oss ej tala till mördarna på deras eget språk! Låt oss i frid resignera med värdighet!

Ducos Ja, låt oss dö såsom män på schavotten för världens historias fegaste mördare!

Lasource Som alla skall falla för egen bila!

Fouquier-Tinville För ut dem!

Ducos Skall vi då gå ut utan sång? Skall vi dö utan lovsång för folkets fulländade revolution emot ödet och makten och framtiden? Skall vi då tigande finna oss i giljotinens konkreta ohyggliga verklighet? Nej! Låt oss sjunga!

(stämmer upp "Allons enfants de la patrie...")

Fouquier-Tinville För ut dem! (de 22 girondisterna föres ut med våld medan de heroiskt sjunger Marseljäsen.)

De var endast tjugotvå gaphalsar bland alltför många. Det återstår minst tusen gånger så många att grymt tysta ner innan döden blir nöjd och kan göra sig hörd med sin outrannsakliga tystnad.

Akt V Scen 1. Bödelskärran,
(som drar fram genom Paris gator medan folket vulgärt smädar de bakbundna offren däri.)

Mme Roland Och vad har *ni* gjort för att förtjäna döden?
Philippe av Orléans (välklädd som en sprätt) Vet ni då inte vem jag är?
Mme Roland Vet ni inte vem *jag* är?
Mme Dubarry Här är vi alla lika, det spelar ingen roll vem vi har varit.
Orléans Är det icke madame Dubarry?
Dubarry Jo, och ni är hertigen av Orléans, den enda av de kungliga som tog parti för revolutionen. Dö nu, förrädare!
Orléans Jag ville bara väl, som alla fransmän.
Dubarry Se nu lönen för din möda, ärkeskälm!
Roland Seså, gnata inte nu, inför döden om någonstans är det dags att förgäta och förlåta allt gammalt gräl och groll.
Dubarry Kan ni förlåta dem som mördar er, madame Roland?
Orléans Madame Roland??!! Att vi skulle mötas här!
Roland Jag är bara kvinna, och jag ville bara väl. Hur jag har hamnat här är mig en gåta.
Orléans Ni var revolutionens Minerva och fagraste galjonsfigur, den mest mänskliga av alla, madame Roland.
Dubarry Smickrare och lakejasoner gör sig inte i bödelskärror, hertig. Spara era euforiska utgjutelser tills ni kommer till himlen.
Orléans Jag säger bara som det är och som jag alltid har känt. Bättre att jag prisar er sent än aldrig, madame Roland.
Roland Vad båtar det nu? Här får jag för all min medmänsklighet. Mest synd tycker jag om min man, som måste överleva mig.
Orléans Er man var den präktigaste av girondister.
Roland Vad hjälper det honom nu, när hans fru blir avrättad för den rörelse som han ledde?
Dubarry Se! Vi nalkas avrättningsplatsen! Sjung färdigt varandras lov och pris nu, för sedan får vi tunghäfte.
Roland Påminn oss icke om slutet. Det är illa nog som det är.
Orléans När man ser den där bilan så frågar man sig vad man levt för egentligen, om hela denna ärorika entusiastiska och heroiska revolution bara har lett fram till detta.
Dubarry Ja, den har bara lett fram till detta. Bra att ni äntligen ser det som det är, herr revolutionär.
Roland Jag önskar jag hade penna och papper.
Dubarry (hånande) Varför det? Dina händer är ju bakbundna!
Roland För att sätta på pränt alla mina nya sällsamma tankar.
Orléans (bittert) De skulle säkert revolutionera revolutionen. Därför kan ni vara säker på att ni varken får penna eller papper.
Roland Sorgligt men sant.
Dubarry Detta är min slutlön för att jag var konungens älskarinna.
Orléans Klaga ej. Ni har bara er själv att skylla. Ni var en idiot som kom tillbaka till Paris.

Dubarry Kanske det. Likväl tycks jag åtminstone få dö i gott sällskap. Madame Roland är visserligen ingen kunglighet, och ni är en förrädare mot ert stånd, men likväl står ni båda skyhögt över pöbeln. Båda har ni ju lett den hithän.

Orléans Ni kan ej belasta oss för pöbelns godtycke, madame Dubarry. Den är naturen som ingenting kan bemästra.

Dubarry Jo, kanoner. Gör pöbeln till kanonmat, och den slutar att hota världsordningen. Men felet är, att det vågade min kunglige beskyddares son aldrig göra. Därför har fan sluppit lös.

Orléans (chockerad) Men så ni uttrycker er, madame Dubarry!

Dubarry Hur skulle ni uttrycka saken bättre och mer realistiskt, ers finkänslighet?

Roland Menar ni då, madame Dubarry, att folket inte består av individer?

Dubarry Det kan ju vem som helst se, att denna hånande rasande blodtörstiga massa endast består av oskälige djur.

Orléans Jag är rädd, madame, att det endast är vi här i bödelskärran som tydligt kan se det, ty själva ser de ingenting.

Roland Vi bör dock förlåta dem, just emedan de själva icke vet vad de gör.

Orléans Ni dör oskyldig, madame Roland, som alla vi andra som serveras såsom människooffer åt giljotinen, men ni är nog den oskyldigaste av oss alla. Ni hade ju bara en litterär salong.

Roland Sannerligen säger jag er, monsieur, att vi nog skall se varandra i paradiset.

Dubarry Ser jag en fransman till i ett liv efter detta så får jag spader.

(Bödelskärran stannar vid schavotten, och dess bakbundna offer föres upp därpå.)

poeten (bland folket) Ser jag rätt? Är det icke madame Roland själv, och Philippe Égalité, hertigen av Orléans, och självaste madame Dubarry!

kadetten Du ser alldeles rätt, min vän. Deras människovärde är nu lika obefintligt som alla andras.

poeten Men vad ont har de gjort?

kadetten Det vet inte ens Gud. Pöbeln skenar iväg med rättvisan, och lyckans hjul rasar utför åt helvete med hela folket, och ingen finns som kan få det att nyktra till.

poeten Jo, poesin!

kadetten Din poesi kan bara öka berusningen. Jag tror då mera på kanoner.

poeten Det är våldet mot skönheten! Men skönheten skall överleva våldet!

kadetten Men utan våld ingen skönhet.

poeten Skönheten är outhärlig. Det är icke våldet.

kadetten Om icke våldet jämnade vägen för skönheten skulle skönheten aldrig få någon talan.

poeten Men vem är viktigast?

kadetten Du ställer frågan fel. Det gäller vem som är starkast.

Orléans (på schavotten, till bodeln, som försöker dra av honom stövlarna)

Låt det vara! De kommer lättare av efteråt! Låt oss få det gjort!

(Han läggs under giljotinen.)

Scen 2.

Danton Nej, nu är jag trött på dessa blodiga utrensningar. Är det då så nödvändigt att varenda dag förstora denna eviga massaker på män, åldringar och kvinnor? Inrikesministern herr Roland är död. Han tog sitt eget liv i vältalig protest mot att vi fört hans hustru till schavotten. För var dag blir giljotinens offer alltmer oskyldiga och långsökta. Jag har lust att strunta blankt i alltihop.

Desmoulins Nu rullar huvudena på de främsta jakobinerna. Hébert är död, Marie Antoinettes åklagare, den yttersta mest radikala extremisten, och med honom har de

flesta ledarna giljotinerats utom vi och Robespierre. Han ensam blir nog kvar till slut. Som vad? Som den mest skickliga och kalla mördaren av oss alla?

Fouquier-Tinville Herr medborgare Danton, vår republik kan ej undvara sina tjänare. Ert arbete behövs mest hela dygnet. Ej en enda dag kan ni beviljas ledigt från Konventet. Tar ni ledigt någon vecka ändå kommer det att väcka obehagliga misstankar och ont blod. Man kommer då att fråga: varför gömmer sig Danton?

Danton Jag är en mänska blott. Det är ni alla, men de äro få av er som inse det. Allenast giljotinen är en omänsklig maskin, som aldrig tröttnar på sitt arbete. Jag är helt enkelt överansträngd och behöver vila. Republiken kan en vecka klara sig förutan mig. Jag måste tänka och få vara för mig själv. (*går*)

Chabot Danton har rätt. Revolutionen har för länge sedan gått för långt! Och varför finns det ingen mer opposition i landet? Om ej någon annan vill utmana jakobinernas maktfullkomliga monopol så ber jag att få göra det alldeles själv! Folk säger öppet till mig: ni blir alla halshuggna, först du, Bazire, och sedan Desmoulins, Danton och Robespierre och alla andra. Ingen kan ju längre överleva giljotinens skenande system!

Fouquier-Tinville För ut den skrikande bastarden! Han vet icke längre vad han tänker och har gjort sig till en fara för vår fria republik! (*Chabot föres ut.*)

Vad tänker Robespierre om vår Dantons besynnerliga tvekan?

Robespierre Republiken är i fara. Vi får icke tveka. Vi har fiender runt alla gränser och i hela landet. Republiken prövas nu som hårdast och får icke svikta. Alla svaga lemmar, alla sviktande och fega grenar måste kapas för att trädet, detta underbara träd av frihet, kunskap och rättvisa, måtte klara sig och överleva. Vad beträffar vännen och medborgaren Danton så vill jag säga detta: hur kan någon våga tvivla på hans bergfasta orubblighet? Danton, kom i min famn! Låt mig få krama dig här i tribunen inför hela världen och konventet som en broder! Ingen vill dig något ont, och ingen kan alls tänka något ont om dig! (*mottager Danton i sina armar*) Tag du semester om du vill, men kom tillbaka!

Danton Ni lär icke slippa mig så lätt.

Robespierre Så skall det låta!

Desmoulins Kom, Danton. Låt oss nu lämna denna vanvettiga cirkus av självdestruktiva apor som varenda en har giljotinen som sin gud.

Danton Ja, döden är för dem den enda sanna guden. (*går med Desmoulins.*)

Robespierre De sviktat. De är fega. Finns det anklagelsematerial mot dem, Fouquier-Tinville?

Fouquier-Tinville Vi kunna alltid undersöka saken.

Robespierre Gör så. Och om det finns grund för åtal får vi icke underlåta att helt sakligt genomdriva målet, vilka de anklagade än är. Rättvisan kan ej existera om hon ej får vara blind för allt det mänskliga i saken.

Fouquier-Tinville Vad är då rättvisa, Robespierre?

Robespierre Det är att göra vad som är det rätta.

Fouquier-Tinville Och vem är den högste domaren på jorden som kan rätt avgöra vad som är det rätta?

Robespierre Det är staten och i vårt fall republiken.

Fouquier-Tinville Alltså ingen människa?

Scen 3.

Rättegången mot Danton och Desmoulins.

Danton I en stormig tid av oförnuftiga excesser har jag manat till betänksamhet och djupare besinning. Är då detta mitt fatala brott? I denna tid av rafistulationer vilkas hänsynslöshet drabbat oskyldiga lika grymt som skyldiga har jag bemödat

mig om att påpeka faktum som en varning. Är då detta mitt förräderi och oerhörda brott? I en vild tid av skenande berusning och förblindad blodtörst har jag önskat någon form av klokare moderation. Är detta då mitt oförlåtliga förräderi?

Fouquier-Tinville Danton, ni anklagas för korruption, försummelse och oegentligheter och ej något därutöver. För varenda åtalspunkt så föreligger det bevis, som det är vår plikt att framställa. Vad beträffar medborgare Desmoulins är han anklagad för att med sina pamfletter demoralisera republiken, som en annan låg Chabot.

Desmoulins (ifrån sig) Det är ej sant! Ni önskar bara att bli av med oss, ty ni vill ha all makten själva! Ni vill tvinga pennan från min hand allenast för att tysta sanningen! Ni önskar mörda alla mänskliga och ärliga försvarare av republiken blott för att utbreda er omänsklighet! Betänk då vad ni gör! Jag har en hustru, världens älskligaste ängel, som ni gör till änka, och jag själv är lika gammal när jag dör som den förträfflige och gode revolutionären Jesus!

Fouquier-Tinville Vi är icke här för att sentimentalt ta del av vecka känsloutbrott. Sådant har vi nog av hemma hos vardagens kvinnor. Gråta kan ni göra sedan i ert fängelse. Nu är det allvar. Ni kan icke frias från er skuld och dess bestraffning vilka ni än är, vad pretentioner ni än har, vad ni än meriterat och hur höga ni än är i korken. Det finns alltför talrika prejudikat.

Danton Jag vänder mig direkt till stiftaren av denna obehövlige komplott mot oss, vår vän och advokat Maximilien Robespierre. Har du med ens förlorat huvudet? Kan du ej se vad du har gjort? Du störtar hela vår revolution i helvetet! Vår död kan endast leda till din egen död och alla dina vänners! Din metod är ett totalt inbördeskrig i vilket alla bröder måste dö i onödan och för varandras oskyldiga händer!

Robespierre Jag har ingenting med era fall att göra. Jag har tvärtom gjort mitt yttersta för att försöka hjälpa er. Men du, Camille, var dum och envis nog att trotsa mina varningar och skriva vidare offentligt bara för din egen skull och för att publicera egna tankar utan att besinna deras skadlighet för republiken. Och du själv, Danton, – har jag ej här inför konventet öppet ställt mig upp till ditt försvar, omfamnat dig som en kär broder och gjort allt för att behålla dig som den du var, trots allt vad du har gjort? Har jag ej tusen gånger slästat över dina brott med att riskera eget liv? Men du har själv gått vidare och trotsat ödet och gjort denna tragedi beklagligt oundviklig.

Danton Robespierre, du spelar komedi! Har du ej själv beständigt bakom ryggen på mig vävt dina intriger för att en dag kunna fälla mig? Är du ej spindeln i ett nät som alla sitter räddningslöst insnärda i för att du vid behov skall kunna likvidera vem som helst när du behagar?

Robespierre Du har fel, Danton. Jag är ej spindeln. Nätet som du talar om är båten som vi alla sitter i som är vår fria republik som hotas grymt av ett stormhärjat hav av yttre fiender och inre. För att republiken skall bestå och båten icke sjunka måste alla sabotörer mot dess navigering offras. Det är ödet och en ofrånkomlighet.

Danton Jag ensam var kvalificerad som kapten för denna båt.

Robespierre Du ville alltså göra dig till republikens ende styrande diktator?

Danton Jag var den som kunde navigera. När ni slängt mig över bord skall ni gå under som är kvar.

Robespierre Det gör vi om du sitter kvar. Vi tar då hellre risken att bli av med dig.

Danton Urskiljningslösa mördare och bödlar, jag beklagar er och republiken, som blir styrd åt helvete av er!

Fouquier-Tinville Han förolämpar denna domstol. För den anklagade bort! Vi har en lag som kräver dens avlägsnande som förolämpar folkets domstol!

Desmoulins Får vi då ej ens försvara oss?

Fouquier-Tinville Ni har fått öppet tala till ert fåfänga försvar nu i tre dagar. Denna rättighet har ej berövats någon. Men er rättighet har ni som alla andra endast utnyttjat till att med fräckhet förolämpa rätten. För dem bort! De är förlorade!

Danton (för sig själv) Vi är förlorade. Danton, var stark nu! Du får aldrig mera se din fru.

– Åklagare Fouquier-Tinville, Frankrikes främsta bödel genom tiderna, där uppe på schavotten blir ditt huvud lika mycket värt som mitt. Där blir vi lika inför döden. Men jag vågar ändå påstå, att mitt huvud blir mer värt för bödeln att uppvisa för publiken än ditt eget. Därmed bjuder jag min komedi och sista föreställnings lysande publik ett trots allt kärt farväl.

(finner sig i att bli utförd.)

Desmoulins Min hustru! Min hustru!

Fouquier-Tinville Hon följer dig, min vän, om några veckor, ty hon har helt öppet ställt till med ett antal dristiga komplotter för att få er båda ut ur fängelset. Var inte orolig. *(Desmoulins föres ut.)*

Robespierre Där föll revolutionens ryggrad och mänskliga hjärna. Vad finns kvar? Allenast giljotinen och revolutionens skenande dödsbringande maskineri.

Scen 4. Vid Niagarafallen i Amerika.

Chateaubriand O vissna, o mänskliga värld av omänskliga människor! Hur kan en människa leva när mänskorna ständigt blott grymt överträffar sig själva i omänsklighet! Ni har utrotat hela min släkt och familj, ni omänskliga storhetsvansinniga fransmän, och ensam står jag kvar i livet, den siste bland aristokrater, och klagar med hela naturen med vemodets evighet som enda vittnesackompagnemang mot den mänskliga rasens vanvettiga ohygglighets raseri! Hela Frankrike blöder, dess blod forsar hårdare fram än Amerikas ymnigast flödande vattenfall, och Gud själv låter Frankrike förblöda. Hur kan detta ske? Och hur kan livet fortsätta? Mänsklighet, gå då i vansinne under, ty du har ej bättre förtjänat! Och när du är borta med vinden, som en handfull stoft som blåst bort, skall naturen ändå alltid fortsätta klaga med alla de sår som du givit din moder i evighet över din tanklösa vettlösa och onaturliga blint hänsynslösa totalt oförlåtliga och egoistiska framfart! Se här Niagara! Det här är naturen, din moder, och allt detta vatten är hennes livs blod som du utgjutit! Hon skall förblöda i evighet genom allenast din egen försorg, och den smärta och sorg som har orsakat hennes förblödning av dig skall i sinom tid, såsom förut vid behov, dränka hela din ras såsom råttor och det i vild underbar och triumferande rättvisa, äntligen! Regnbågens tecken skall vara en lögn, såsom du själv förkastat all religion och dumt vandaliserat var kyrka och fridskatedral i det heliga Frankrike! Gud, härmed ber jag dig, du högsta makt över människan och hennes äntliga död, förlåt icke vad mänskorna göra, ty mänskorna vet vad de göra och göra det avsiktligt bara för att reta dig, provocera dig och få dig äntligen till att förkunna din rättvisa dödsdom och verkställa den över hela den fula vanärande och outhärdliga omänskligheten!

Scen 5. Bödelskärran i Paris. (två män i den med bakbundna händer.)

Lavoisier Har vi icke setts förut?

poeten Jag tycker även att jag känner igen er.

Lavoisier Vad har ni gjort för att hamna här?

poeten Jag hyllade skönheten och trodde på godheten.

Lavoisier Då är ni André Chenier, poeten.
poeten Och vem är ni?
Lavoisier Jag var kemist, och jag upptäckte blodomloppet. De ville inte låta mig fortsätta arbeta med mina experiment.
poeten Då är ni Lavoisier, den berömde kemisten.
Lavoisier Ja, min vän, det är jag.
poeten Mig lät de inte avsluta de verser som jag höll på med.
Lavoisier Vad har vi gjort för att göra människan så grym?
poeten Vi är oskyldiga. Endast de som överlever oss är skyldiga. De må leva med dåligt samvete. Vi går under i frid.
Lavoisier I frid, säger du? Ändå känner jag mig på något sätt skyldig.
poeten Ni, en vetenskapsman? Hur är det möjligt?
Lavoisier Just för att jag är vetenskapsman. Vi vetenskapsmän krossade den teologiska världsuppfattningen och ersatte den med torra vetenskapliga fakta.
poeten Jag ser ändå inte sambandet.
Lavoisier Vi störtade Gud och ersatte honom med den mänskliga vetenskapens ofelbarhet. En parallell manifestation av vår revolution är denna: dyrkan av Gud i kyrkorna är ersatt med dyrkan av giljotinen på torget. Giljotinen är visserligen mera jordnära och påtaglig som gudomlighet än vad Gud var, men den är också grym och omänsklig, vilket den ogripbare Guden i kyrkorna aldrig var.
poeten Jag förstår vad ni menar. Ändå är det orättvist att ni av alla skall halshuggas medan politikerna går fria.
Lavoisier Ännu orättfärdigare är det att en skönhetsälskande poet skall gå under.
poeten En hög tjänsteman halshöggs för att han hittades med Horatius oden i fickan.
Lavoisier Och vad är ert brott?
poeten Jag framställde Antiken som skönare än vår egen tid.
Lavoisier Ja, det var ju naturligtvis kontrarevolutionärt. Ni var en idealist, och sådana kan icke längre rymmas i en vetenskaplig världsordning.
poeten Likväl skall den vetenskapliga världsordningen gå under före idealismen.
Lavoisier Tror ni det?
poeten Jag är säker på det.
Lavoisier Jag hoppas ni har rätt.

(Bödelskärran rullar vidare.)

Scen 6. Robespierre ensam vid en äng utanför Paris.

Robespierre Vad gjorde jag för fel? Min karriär har varit fläckfri ända fram tills nu, men ändå känns det som något på min väg ej var tillräckligt. Jag, som hellre avstod från en position som domare i Arras än förkunnade en dödsdom, har alltsedan dess beskrivit en högst överklig osannolik karriär som oåtkomlig maskinist bakom kulisserna, en oantastlig och osynlig bödel och verkställare av världshistoriens blodigaste rafistulation. Men intet av de hundratusentals halshuggna offrena har jag haft någonting att göra med. Jag är oskyldig till varenda fransmans blod. Det är maskineriet som har dödat dem och som skall fortsätta att döda dem så länge någon tror på republiken och på människans rättigheter. Det ironiska i min karriär är det, att det har visat sig omöjligt för en republik att existera utan giljotinens hjälp styrd av en fast hands diktatur.

Att jag har blivit en diktator mot min vilja kan ej ens jag själv nu mer förneka. Genom festen till det högsta väsendets definitiva etablering har jag satsat hela min personlighet på att försöka få till stånd en manifestation för evigt av vår idealiska

statsordning. Men vad får jag höra? "Med ditt högsta väsende så börjar du att tråka ut oss!" Mänskornas moral är lägre nu än före republiken, korruptionen breder ständigt bara ut sig, och vårt hemiska terrorvälde måste bara därför fortsätta att verka genom giljotinen. Alla har det upp i halsen, men jag ser ej någon annan råd.

Och därför måste jag nu göra nya listor över dem som bör åtalas och ge listorna åt Fouquier-Tinville. Men det är alldeles nödvändigt att jag talar till Konventet först, så att de anklagade själva och samtliga andra även må förstå att de har anledning att frukta och att fortsätta att frukta för sin egen omoral och svaghet lika länge som de lever.

Scen 7. Konventet.

Fouché Robespierre tycks verkligen ha gjort sitt första misstag.

Collot d'Herbois Är det sant?

Fouché Jag har ej själv sett listan, men historien är ej dålig. Den kan göras mycket av. Ock du, Collot d'Herbois, står högt på listan.

Tallien Och hur många namn finns med?

Fouché Det lär minst vara fyrtio.

Tallien Hur länge skall han orka vara fisförmän och fåfång i sin egenkära självgodhet, som bara gör diktatorn ständigt mera outhärdlig? Får han aldrig nog? Vi har gett honom allt, han är allt utom krönt, och han har till och med fått sina töntiga absurda fester till ett högsta väsens ära. Sedan dess har han själv gått omkring såsom sitt eget högsta väsen.

Fouché Han skall komma hit idag och tala.

Collot d'Herbois Det är då den första gången på en månad eller mer. Men vad består hans misstag i?

Fouché Han lämnade i oförsiktighet sin nya lista i sin rock när han var på en ungarlsmiddag hos Barrère. Carnot smög ut och hittade hans lista i hans kläder, fann sitt eget namn på listan och har sedan dess ej sovit utan varit desto mera aktiv. Men nu kommer Robespierre. Det är nog bäst att jag försvinner. (*försvinner*)

Tallien Jag har undrat då och då vem som egentligen är spindeln i skräckväldets nät – Robespierre eller den såphale Fouché, som alltid vet allt vad som händer och som alltid byter sida i rätt tid och vet när det är lämpligt att försvinna.

Collot d'Herbois Av de två är Robespierre den som nu har begått ett misstag.

Tallien Se! Här kommer han!

Robespierre (bestiger talarstolen) Medborgare och bröder i Konventet! Får ni aldrig nog av era skamliga komplotter och bedrägerier? Nya korruptioner och förräderier går av stapeln varje dag, och fastän giljotinen går på högvarv upphör ej de skändliga konspirationerna. Jag har i fickan här en lista över fyrtio konventsmedlemmar som har sammansvurit sig mot staten, vilket har bevisats. Får ni aldrig nog? Hur länge skall det avskyvärda terrorväldet fortsätta att åderlåta republiken?

Collot d'Herbois Lika länge som det finns en Robespierre.

Robespierre (kommer av sig) Hur sa?

Tallien Vi ber er, nådigaste president för vårt konvent, att våga läsa upp ett enda namn som står på denna lista.

Robespierre (tar upp ett papper) Jag har alla namnen här.

Collot d'Herbois Läs upp ett enda av dem!

Robespierre Det är det ej min sak här att göra. Det är åklagarens sak att kalla dem lagenligt inför rätta.

Tallien Svara då allenast på en fråga. Finns det någonting emot Fouché?

Robespierre Fouché?

Tallien Ja, jesuiten som utmärkte sig som bödel i Lyon.

Robespierre Vi har ej någonting emot Fouché.

Carnot (uppträder plötsligt) Men han har mycket emot er. Jag har här med mig ett nytt manifest som lagligen har underskrivits av en avsevärd majoritet av hela vårt Konvent i vilket Robespierre på nytt för femtioelfte gången med högt skriande bevis anklagas för de uppenbaraste författningsoegentligheter och diktatorslater utom mycket annat. Vi förklarar härmed Robespierre, Saint-Just, Couthon med flera såsom ställda utanför vår lag. *(överbäldigande bifall.)*

spridda röster Gå nu samma väg som du hänvisade åt dina vänner Desmoulins, Danton och alla andra som du offrade och grymt förrådde!

Han har fått allt vad han ville. Han har gjort sig till diktator och till högsta väsendets profet. Nu duger han ej mera något till.

Han kunde aldrig bliva mänsklig.

Makttörsten förstörde honom.

Korruptionen nådde även slutligen hans egen obesticklighet.

Det finns ej någon i all evighet som någonsin skall kunna säga något till den obesticklighets försvar.

Hans egen perfektion blev till ett precisionsmaskineri som genom giljotinen blev till allas död och som ej kunde stoppas ens inför hans egen nacke.

Robespierre Detta är ju uppror!

Tallien Nej, det är demokrati!

Robespierre Det är den mest hårresande komplotten hittills!

spridda röster Gråt i fångelset som alla andra och som alla änkor som du skickat efter deras män!

Robespierre Jag är oskyldig till Frankrikes blod!

många Bevisa det!

Fouquier-Tinville För bort den fallne presidenten. Han skall få de samma privilegier och rättigheter som varenda en har undfått före honom före slussningen till giljotinen.

Saint-Just (stolt, när vakter kommer för att föra ut dem) Rör mig icke! Jag kan gå till giljotinen själv och utan någons hjälp.

(De anklagade föres ut under stort tumult.)

(När de förts ut hörs ett skott. Tumultet och förskräckelsen tilltar. Dörrar öppnas.)

Carnot Robespierre har skjutit sig!

Tallien Låt honom dö. Han slipper då sin giljotin.

Collot d'Herbois Han slipper icke döden, ty han lever ännu. Han har endast lyckats skjuta sig igenom käken. Han skall inför giljotinen, han som alla andra, i vad tillstånd han än är, och om han så förblöder innan han nått fram till bilan!

Tallien Låt honom förblöda, och låt hundarna få slicka i sig hans fördömda blod.

Carnot För mig får han så gärna dö förblödande i långsam plågsamhet i någon rännsten. Han förtjänar inte bättre.

Collot d'Herbois Tänka sig! Han kunde ej ens skjuta sig ordentligt när det kom till kritan!

Carnot Ja, han var fördömd från början. All hans finhet, perfektion och självgoda idealism var blott en fåfång mask, en tom fasad och en retorisk gest.

Tallien Ej någon torde ha förtjänat värre plågor före giljotinen än den obesticklige diktatorn.

Collot d'Herbois Tro mig: ingen kommer heller att få lida mera. Han har skjutit bort sitt ansikte och kommer ej att möta slutet på schavotten förrän om minst sjutton timmar.

Tallien Sjutton timmars ansiktsplågor är en evighet.

Carnot Ja, må det bli hans evighet. Det helvetet skall han nog aldrig glömma även efter det att han är död och då får möta kanske helveten som överträffar detta.

Tallien Kan det finnas värre helveten?

Collot d'Herbois Det finns det alltid.

Scen 8. Bödelskärran.

(Robespierre ligger i den med ombunden blödande käke. Flera andra av hans kamrater är i ännu värre tillstånd efter misslyckade självmordsförsök. Endast Saint-Just står upprätt med helt bibehållen självaktning.)

Robespierre Jag kan ej tala, men ej någonting kan hindra min tankefrihet. Saint-Just, du står så ädel och så modig fortfarande som om ingenting hade hänt oss. Du var min käraste lärjunge och nästan som en son för mig. Hur kan du stå så oberörd inför döden?

Saint-Just Dina ögon, Robespierre, är mera talande än vad några ord kan vara. Försök inte ens rossla. Dina plågor är fruktansvärda. Gör dem icke värre. Men jag läser din fråga i dina plågade ögon. Hur kan jag ensam vara så oberörd när alla våra bröder slaktas och vårt livsverk skändas framför våra ögon? Vi är döden, Robespierre. Den som är döden kan icke frukta döden. Vi har levt för döden i hela vårt liv. Allt vad vi har gjort har mynnat ut i döden. Det har jag alltid varit fullt medveten om. Hur kan jag då känna annat inför döden än den dödligaste likgiltighet?

Robespierre Vi offrade vårt allt för att bygga upp en idealisk republik. Jag offrade min mänsklighet och alla mina planer på att någonsin bilda familj för att genomföra den perfekta republiken. Men varför har vi då förlorat? Vad var det för fel på våra klassiska ideal? Vi fann dem i Antiken hos Plutarkhos och hans ädla romare och greker, men vi kunde icke leva upp till dem, vi nådde icke ända fram, och därför betraktas vi som fallna änglar, mördare och banditer. Var då vår goda vilja ingenting värd?

Saint-Just Dina vilda blickar, Robespierre, avslöjar världens vildaste tvivel, men du har ingen rätt att tvivla på att vi försökte göra vad som var rätt. Folket var oss icke värdiga. Vi var för förträffliga för den gemena populasen. Du stod allena med din dygd, och jag stod allena med min intelligens. Så länge vi levde gick republiken framåt, vi segrade på alla fronter, och vi misslyckades endast med att avrätta alla de tvåhundra sextiotusen parasiter och rötägg som fördärvade staten. Nu har de även fördärvat oss, som var staten, och det är icke vårt fel. Det är deras eget fel, och de skall fortsätta fördärva världen efter oss.

Robespierre Du ljuva sköna ungdom, du framtidens blomma och hopp, din optimism var det enda jag någonsin dyrkade, ty endast i den ofördärvade naturliga optimismen och godtrogenheten finns det äkta mänsklig skönhet. Jag var själv sådan en gång, jag avstod hellre från att bli domare än att jag blev en som någonsin gav någon dödsdomen, men politiken gjorde mig ändå till världens mest indirekta dödsdomare. Hur det egentligen gick till hinner jag nu aldrig bli klar över. Men du är ännu ung och skön med din ofläckade fåfånga, ditt djärva utmanande mode med långt hår och örhängen, och med dig dör hela Frankrikes ungdoms fagraste hopp. Jag beklagar dig, Saint-Just.

Saint-Just Du ser på mig som om du tyckte synd om mig, Robespierre. Hur kan du tycka synd om mig, som är så frisk och välbalanserad fortfarande, medan du själv ligger där så lågt som världens djupast fallna och svårast sårade ängel? Jag beklagar dig djupt, Robespierre, min förr så alltid överjordiske lärare.

Robespierre Så slutar mitt liv i den oerhördaste mardröm som någonsin har varit en del av verkligheten. Förd i en fångkärra i skymf i ett gatlopp mellan världens mest hatiska människor, alla de Paris kvinnor som berövats män och söner av politiken, besinningslösa furier som skriker ut sitt hat över oss utan att känna oss, skrider vi långsamt fram som i en helvetesvandring utan ände. Endast Karon och Kerberus och elden fattas. Hela helvetets psykologi är alltför uppenbar i denna verklighet. Men vem ser jag där mitt bland folket runt omkring oss?

Ludvig XVI (visar sig bland folket) Se den monark som du har mördat. Jag var svag och vacklande, men jag var snäll och god och gjorde aldrig någon mänska något illa. Likväl gjorde ni mig så mycket illa som man över huvud taget kan göra mot en annan mänska. Varför, ni stackars offer för er egen ofelbara politik?

Robespierre Jag ser fantomer som jag offrat bära fram inför mig sina egna huvuden, som jag har skilt från deras kroppar! Ve mig!

Marie Antoinette (träder fram) Jag var mer än bara drottning. Jag var kvinna. Med mig halshögga du och skändade du alla detta landets mödrar, änkor och försvarslösa kvinnor, och min son lät du och dina gelikar hjärntvätta så att han blev ännu en av mina mördare! Hur kunde ni, du man, som aldrig älskat har en kvinna? Hur kan någon man bli så omänsklig? Du förtjänar alla världens långsammaste plågor utom döden! Kvinnokönet skall i evighet förbanna dig, du egoist av aldrig tidigare skådade dimensioner!

Robespierre Förlåt mig, Marie Antoinette!

Saint-Just Håll ut, Robespierre, tills vi nått fram till schavotten. Minns vad vår gode vän Danton så präktigt sade inför giljotinen: "Ingen svaghet nu, Danton!" Vi har gjort all vår plikt och får nu skörda mänskosläktets vanliga belöning för vår möda, som allenast är den bittra frukten av den mest illvilliga otacksamhet i evighet. Ty den som dumt bemödar sig om att uträtta något gott i världen väcker därmed endast mänskors avund, som ej någonsin har kunnat stoppas i sin växt, ty ondskan har ej något tack som sätter stopp. Allenast ondskan har all frihet här i världen medan mänskosläktet i sin uselhet beständigt sätter stopp för alla dygder och all mänsklig godhet. Giv ej upp, Robespierre, förrän vår heliga martyrdöd äntligen befriat oss.

Robespierre Saint-Just, ej ens din ädla härliga obrutna hållning kan i denna evighet av mardrömsliv nu längre trösta mig.

Danton (uppträder bland folket) Se ditt verk, Robespierre! Du själv förrådde alla dina vänner överlagt och med planering, och nu går du samma väg som de. Ej någon kan i längden undgå att bli smittad av den heliga universella döden, som är oupplösligen förenad med allt mänskligt liv och mänsklighetens villkor. Vi är lyckliga som har dött före dig, för nu får du allena bära skulden för revolutionens brottslighet. Din död blir den mest blodiga och fruktansvärda och groteska av oss allas, och dessutom blir du nog den siste av oss som får dö. Ty Frankrike har tröttnat på din död och systematiserad terror. Mänskorna vill leva. Du med din moral och dina dygder, som för varje dag har vuxit tills de kommit att utgöra ett påtagligt hot mot varje fransmans liv, har blivit dem en börda. De vill nu ha något nytt. Du offrade oss alla. Var nu solidarisk och kom med oss in i döden och i evighetens stank av vanära och skam till följd av alla våra härliga politiska excesser!

Robespierre Ve mig! Självaste Danton står där och väntar hånleende elakt rakt mot mig!

Saint-Just Jag kan ej med den sjuke omutliges febriga halvt vansinniga blickar. Kommer ej schavotten snart?

Desmoulins (visar sig bland folket) Jag var som du en advokat men ej för mänskorna som du för att ta livet av dem, utan för idéerna och humanismen för att föra fram dem genom den revolution som du allena korrumpade. Du skändade min humanistiska begåvning och tog död på min konstruktivism allenast för att själv få dö på detta sätt. Du har i din politiska karriär ej något annat gjort än grävt din egen grav. Så skyll dig själv, din fåfänge och egoistiske, omänskliga och hänsynslöse ärkesprätt!

Robespierre Jag grät för att en enda av septembermordens offer visade sig efteråt ha varit alldeles oskyldig. Varför grät jag ej för Desmoulins då och Danton? De var ju mina bästa vänner!

poeten Du är död, Robespierre. Du kan ej längre gråta.

Robespierre Vem är du?

poeten Litteraturen, konsten, som du offrade för dogmen om din diktaturstats ofelbarhet. Du var makten, jag var ordet. Men om du på något sätt skall kunna överleva döden och ditt eget fall så blir det endast genom mig och ordet, som du skändade till döds men som ändå har kraft att bli din egen advokat och kanske enda försonande faktor inför evigheten. Ingen skall försvara dig i evighet förutom jag.

Robespierre Men du är död. Hur kan du då försvara mig?

poeten Ordets kraft är sådan att det alltid kan försvara alla döda, men ej förrän de är döda. Det finns ej någon diktator någonsin som det ej kunde sägas något gott om när han väl var död. Diktatorns lön och dom är alltid dock att han av nödtvång måste mördas. Tacka du mitt ord för att ditt eget ord ej dör med dig.

Saint-Just Vi nalkas nu schavotten. Snart är dina plågor över, Robespierre.

Robespierre Jag lyckades med allt men icke med mitt eget självmord. Jag fick till och med till stånd en allmän dyrkan av det högsta väsendet när hela kyrkan hade skändats, men när jag själv rättvist skulle skjuta mig så slant min hand. Vad är det väl för ironi?

Saint-Just Nedräkningen har börjat. Nu blir våra liv för varje ny sekund med ständigt större bråkdelar alltmer halverade.

(Bödelskärran har stannat vid schavotten, och de dödsdömda föres ned från kärran.)

Bödlarna hjälper Robespierre att resa sig. Han förs först upp på schavotten.)

Robespierre Jag blickar sorgset ut över ett galet mänskohav. Bland denna skadeglada och blodtörstiga publik finns ej en enda människa som icke är hysterisk. Är det då för detta vilda vansinniga mänskosläktes rättigheter, utveckling och uppfostran som jag så fullkomligt förgäves satsat ett helt livs arbete på?

(Bödeln förbereder Robespierre för bilan. Till slut sliter han grymt av duken som bundits om käken, varvid käken faller ner och blodet störtar fram. Robespierre utstöter ett fasligt skri av smärta. Kvickt fälles han ned, giljotinen faller, bödeln visar upp huvudet, och hela folket jublar i fasansfull överväldigande glädje över dödens resultat.)

Fouché Frankrike kan börja leva nu igen, Napoleon. Vi slipper nu den farligaste tänkbara tyrannen dygden. Det finns ingen mer politiker nu kvar som offerar allt det mänskliga för politiken.

kadetten Likväl levde Robespierre, Saint-Just, Couthon, Danton och Desmoulins och alla andra ej förgäves.

Fouché Du blev hedrad och befordrad av Robespierre, och det kan leda dig till fara och förfång. Se till att du förblir väl balanserad.

kadetten Politiken har ej någonsin i världshistorien varit balanserad, käre intrigör, då den behöver tummar på sin våg som du, Joseph Fouché, som nu vill hjälpa mig att balansera. Med din tumme kanske det kan gå, men om du sviker mig, Joseph Fouché, så blir jag blott som alla andra en politiker som måste väga tyngre än vad som är hälsosamt för mänskligheten.

Fouché Jag skall gärna hjälpa dig att väga jämnt.

kadetten Jag tackar för din goda vilja, gåtfulle specialist på ödets osynliga mekanismers outrannsackliga lagar.

(De skakar hand, medan giljotinen arbetar för fullt med alla Robespierres vänner, som en efter en läggs ned och giljotineras medan huvudena visas upp för den slutgiltigt stormförtjusta pöbeln.)

Slut.

Spelet om Döden.

Denna ohyggliga politiska tragedi är väl författarens mest obehagliga drama. Anledningen till dess prägel av obehaglighet är väl koncentrationen av dramat kring diktatorn Robespierres person, en av de mest vedervärdiga gestalterna i världshistorien, som det måste vara en svår och otacksam uppgift att bygga upp ett mänskligt drama kring, då historien knappast har något motsycke till omänsklighet att uppvisa. Emellertid lyckas författaren genom motpolen "poetens" gestalt, en annan revolutionär idealist, som dock aldrig får någon politisk makt, och i sista scenen möts poeten och diktatorn i något av en mänsklig försoning trots allt.

Obehagligheterna understryks av dramats formella uppbyggnad. Den första scenen på metrisk vers (jamber) är sista scenen i akt III, den idylliska scenen i Robespierres hem, som direkt inleder revolutionens mera betänkliga skeende. Följande scen på meter (daktyler) är rättegångsscenen mot Marie Antoinette, (sista scenen i akt IV, en finalscen i sig och kanske hela dramats mänskliga höjdpunkt, där hatet hopplöst etableras och polariseras i fixerade positioner utan återvändo.) Omänskligheten kulminerar sedan i akt V, rättegångsscenen mot Danton (scen 3) är följande scen på vers (jamber), och scen 4:s daktyler i en välbehövlig protestmonolog mot allt det omänskliga är nödvändig åtminstone litterärt om dock knappast sceniskt. Sedan följer Robespierres fall på jamber (scen 6-7) med en finalscen (8) som är stilistiskt besynnerlig genom sin högtidliga, poetiska prägel utan att vara på vers. Jamberna återkommer dock med vålnaderna.

Obehagligheternas kärna är väl dock att hela dramats huvudperson egentligen bara är döden. Allting kretsar omkring döden, umgänget med döden stegras oavbrutet genom hela dramat till en klimax outhärdlig i sin hemskhet och omänsklighet, och obehagligast av allt är kanske det att döden faktiskt är ett ofrånkomligt faktum.

J.B.Westerberg